

DOKTORS-
PROMOTIONER
I LUND

AV

BROR OLSSON

FÖRENINGEN DET GAMLA LUND
ÅRSSKRIFT XXIX / 1947

DET GAMLA LUND

1947

FÖRENINGEN DET GAMLA LUND / ÅRSSKRIFT XXIX

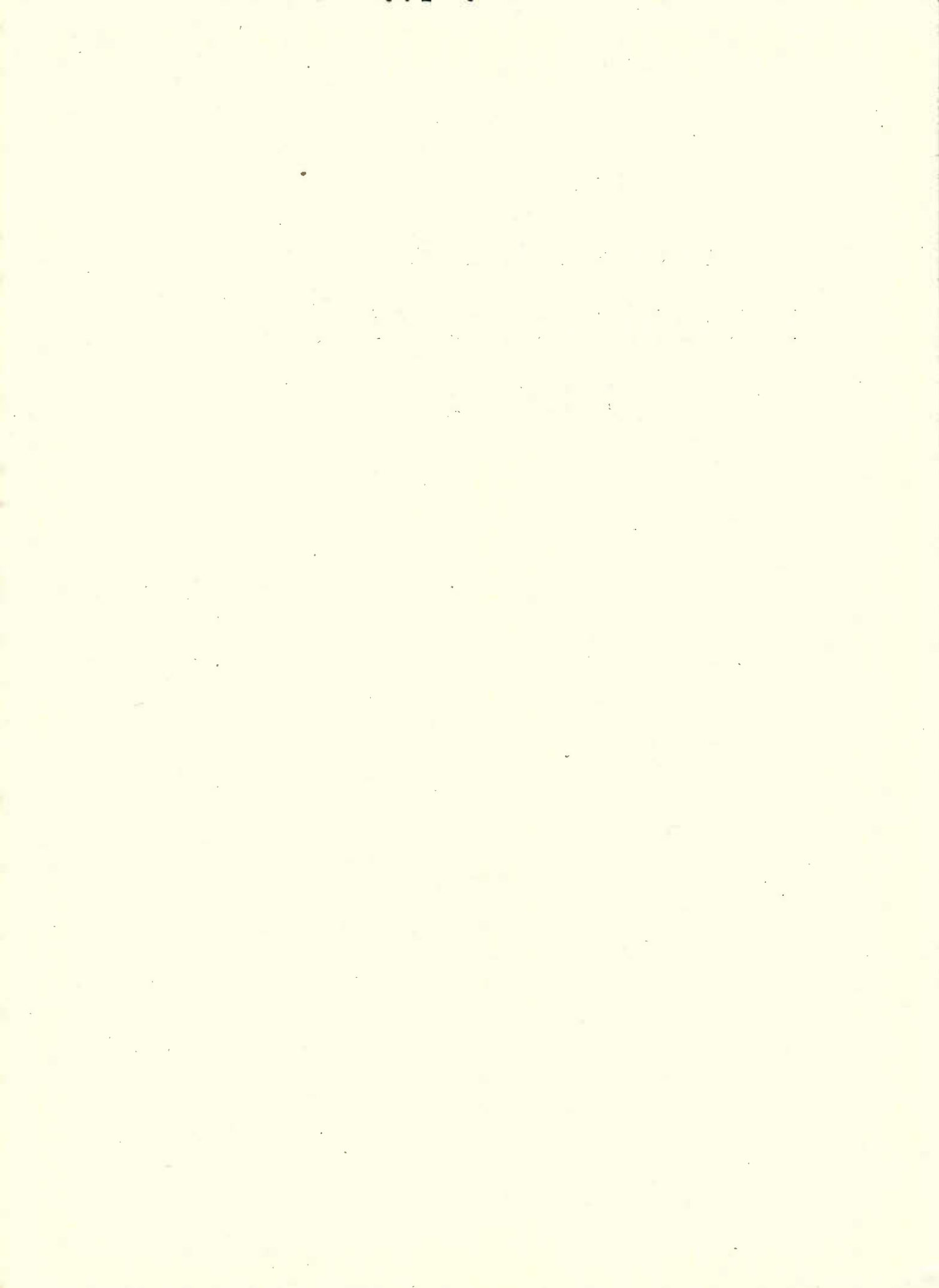
Redigerad av Ragnar Blomqvist

S k å n s k a   C e n t r a l t r y c k e r i e t   /   L u n d   1 9 4 7

DOKTORS-
PROMOTIONER
I LUND

AV

BROR OLSSON

Tegnér bekransar Oehlenschläger i Lunds domkyrka 1829.

Vad som giver universiteten deras mesta glans och skiljer dem från alla lägre undervisningsanstalter, så vida god vilja och grundliga kunskaper hos lärarne vore lika på bägge ställen, är utan tvivel promotionsrättigheten eller facultas creandi doctos homines, vilken dem ensamt är förunnad (Polyfem. Saml. 4, 1811: Nr 37, s. 2).

I Lunds universitets äldsta konstitutioner av år 1666 handlar 17 kap. om promotioner. Första momentet gäller dem som skola promoveras, och här beröres särskilt utförligt den lägsta filosofiska graden baccalaureatus artium, som aldrig torde ha utdelats i Lund. I andra momentet stadgas om det sätt, på vilket enskilda och offentliga examina skola förrättas, och i tredje äntligen behandlas »vilka ceremonier vid promotioner böra brukas». Då detta stadgande varit normerande för promotionshögtidligheterna i Lund under långliga tider, må det här i översättning finna rum:

- »1. Promotorssysslan skall i var och en fakultet utövas av alla professorerna var och en i sin ordning, och ingen som innehar ordinarie profession härvid förbigås.
2. Consistorium majus skall utsätta en till promotionen tjänlig tid.
3. När denna är fastställd, skall dekanus med prokanslerns goda minne i brev till kanslern begära tillstånd att promovera doktorer eller magistrar, och skall han, om han icke själv är närvarande, uti ett särskilt brev till prokanslern uppdraga honom att dess ställe vid akten företräda.
4. Sedan brev ankommit från kanslern, äger promotor att anställa promotionen på följande sätt. (1) Skall han uti högtidligt program dagen förut bjuda alla akademiens medlemmar att på bestämd tid samlas på ett offentligt ställe för att med sin när-

varo hedra promotionsakten. (2) Själva promotionsdagen samla sig de som genom pedellerna blivit bjudna uti promotors hus klockan halv åtta och gå därifrån efter givet tecken med klockan precis klockan åtta i procession till fakultetens sessionsrum, eller, om det är teologie doktorspromotion, till domkyrkan. Om icke promotor låter denna tid tagas i akt, skall han böta tjugofyra mark. (3) Då alla intagit sina platser, håller promotor ett tal, efter vars slut han med anständigt beröm inför hela församlingen omtalar kandidaternas flit, som uti enskilda och offentliga examina blivit godkänd, samt att de funnits värdiga att erhålla graden. Därefter låter han dem alla avlägga ed.»

Därefter följa de fyra fakulteternas eder, vilka, med undantag för medicinska fakultetens, upphävdes genom kungl. förordning 1829 15/4 (Sv. författningssaml. 1829 nr 12) och här kunna förbigås. Konstitutionerna fortsätta sedan:

»Härefter skall han [promotor] anhålla om tillstånd att promovera magistrar eller doktorer av kanslern, om han är närvarande, eller av prokanslern, vilket tillstånd kanslern eller å hans vägnar prokanslern högtidligen och så att hela församlingen hör det skall lämna. Sedan skall promotor med vanliga ceremonier, hederstecken och privilegier, i kraft av den makt han äger, meddela dem magisters- eller doktorsgraden. Därefter skall antingen en fakultetens adjunkt eller liten gosse framställa en fråga, som en av de nya doktorerna eller magistrarna skall besvara. Sist skall promotionsakten slutas med tacksägelse»¹.

När det i konstitutionerna endast talas om »vanliga ceremonier», är det troligt, att det är promotionssederna vid Uppsala universitet som närmast åsyftas. Lunds universitets konstitutioner äro som bekant i huvudsak fullkomligt lika med Uppsala universitets av 1655, i de flesta punkter till och med ordagrant, och detta lik-

¹) Lunds akademis konstitutioner . . . utg. av F. Schrevelius, Lund 1832, s. 82.

som den omständigheten, att den förste promotorn inom filosofiska fakulteten i Lund, Canutus Hahn, promoverats till filosofie magister i Uppsala, gör det sannolikt, att det är promotionerna där som tagits till förebild vid det nyupprättade universitetet i Lund. Alla relationer om doktors- och magisterspromotioner i Lund från äldre tid visa också ett ceremoniel som i stort sett, med efter hand uppkomna mer eller mindre betydande avvikelser, överensstämmer med bruken i Uppsala. Innan dessa särskilda bruk här var för sig skola behandlas, torde det därför vara lämpligt att återge några berättelser om doktors- och magisterpromotionerna från skilda tider. Tyvärr saknas, i motsats till vad som är förhållandet i Uppsala², för äldre tider mera detaljerade sådana från Lund. Det är tydligt, att man i fakultetens protokoll, varur de första här nedan äro hämtade, framför allt vinnlagt sig om att därav skulle framgå, att konstitutionernas bestämmelser stricte följts, och att man endast med lätt hand vidrört vad som innefattas i »vanliga ceremonier», för vilka en redogörelse för oss skulle varit välkommen.

Om filosofie magisterpromotionen 1706 26/1 — den femte i ordningen — berättar fakultetens protokoll, att när »candidati voro ställte i katedern och d:nus promotor h:r professoren Stridzberg hade hållit en anständig orationem inauguralem, blevo de alla samtliga efter föregående vanlige ceremonier med böckers uppsläende och sammanläggande, ringars och kransars påsättande etc. solenniter och publice av d:no promotore för magistri proklamerade och alltså med summo in philosophia gradu behedrade, och på det denne solenniteten så mycket mera kunde göras ansenlig, vart koret och katedrerne tapetserade och vackert beklädde, musiken icke heller försummat»³.

²) Härom liksom om promotionerna i Uppsala i allmänhet se E. L. Backman, Doktorspromotioner i Uppsala förr och nu (1927). Ifrån Lund ges intressanta upplysningar om promotionsceremonielet omkring sekelskiftet 1900 i E. Ljungströms Anteckningar avsedda att tjäna till hjälprea vid anordnande af filosofie doktorspromotioner i Lund, maj 1900 (maskinskrift, Lunds univ.-bibl.).

³) Fil. fak:s arkiv. Ser. A I. Nr 2. Protokoll 1697—1727.

Om magisterpromotionen 1723 innehåller fakultetens protokoll följande redogörelse:

»Den 24 maj hölls promotionsakten av promotor högärev. Hr prof. Carl Schultén. Processen skedde utur konsistorii rum till kyrkan således, att rektor och facultates superiores gingo förut, sedan decanus och Magnus Frodelius främst och därefter Nicolaus Silentz, nob:is, och Zacharias Munck och därefter de övriga utan viss ordning och sedan facultatis filos. professores och andra acad. betjänter samt studenterna av adliga ståndet. Under själva akten stavade promotor själv eden. Sedan proponerade magister docens Lagerlöf quæstionem An detur mysterium in philosophia? vartill mag. Frodel responderade, och sist höll mag:r Bruhn gratulations orationen prosê. Därefter gick processen ned i kyrkan till bönen, då rektor och superiores facultates intogo de främsta bänkerne och magistri professorum bänkar; och professores facultatis de nästa därefter. Varifrån processen gick återigen till konsistorii rum i samma ordning som förr och därifrån skildes alla åt. Uti kyrkan var hela övre kyrkan präktigt klädd, och på orgelverket hölls en vacker musik med pukor och trumpeter jämte andra instr[umenter] under akten»⁴.

Går man några årtionden fram i tiden, befinnes ceremonielet vara i stort sett oförändrat; t. o. m. i slutet av 1700-talet är det sig tämligen likt. En ytterst detaljerad och av allt att döma ovanligt korrekt skildring av en äldre magisterpromotion har den berömde lundaentomologen Carl Fredrik Fallén lämnat från sin egen promotion 1790 — själv var han promotor 1823 (jfr P. G. Ahnfeldts berättelse i Studentminnen, 2 uppl. D. 1, 1882 s. 110). Efter att ha erinrat om att 1790 det stadgade antalet av 40 promovendi överstegs med 19, som fingo vänta till följande promotion 1793, fortsätter Fallén:

⁴) Fil. fak:s arkiv, Ser. A I. Nr 2. Protokoll 1697—1727, s. 236.

»Fakulteten överlämnade vanligen till promotor valet av ultimus, som var gratist, och borde arrangera de anstalter, som till promotionen hörde, däröver föra räkningar och dem för promovendi redovisa. Till promotor utser fakulteten den som av ledamöterna följer i ordningen, men vilken av h. exc. kanslern vidare stadfästes, även som kanslern, då han själv är frånvarande vid akten, utfärdar förordnande för prokanslern eller i hans frånvaro för akad. rektor att å kanslerns vägnar giva *venia promovendi*. Det ceremoniel, som för övrigt följes vid promotionsakten, är bekant.

Sedan preparativerna äro därtill färdiga, vartill fordras en så kallad *parnass'* uppbyggande i domkyrkan, bakom högaltaret, i munkkoret, alla magisterkransar förfärdigade, m. m., promotors programmet aftonen förut utdelat, sker tecken till samling själva promotionsdagens morgon kl. 8 medelst ringning i domkyrkans storklocka. Under samlingen, som därefter mellan kl. 9 och 10 går för sig i konsistorii sessionsrum, kimmas med klockorna (h. e. [=d. v. s.] man förer kläpparne på 2 klockor omkring för att skallra på bräddarne) för varje honoratior, som går över Lundagård upp i konsistoriirummet. Härvid är akademivakten uppställd utanför trappan och bör gå främst i processionen, dock så att särskilda poster stanna vid kyrkodörren, andra placeras nedanför parnassen. Därefter följa promovendi anförda av promotor och dekanus, bärande sina magisterkransar på armen. De frånvarandes kransar bäras av en yngling, ex. en av professorernas små söner. Men professor Sjöborg såsom promotor antog sin unga dotter härtill, och sedan den tiden blev detta nya mod bibehållit. Sluteligen följer akad. staten, anförda av prokanslern och rektor, som hava akad. pedeller med rektorsspirorna framför sig. Alla akademiska processioner hava den ordning för sig föreskrifven, att teologiska fakultetens ledamöter gå först, därefter den juridiska, medicinska och filosofiska, sluteligen akad. adjunkter, ämbetsmän och docenter. Likväl iakttages den hövligheten för resande tjänstemän och åskådare att

dem gives behörig plats (efter rang) i processjonen. — Vid inträdet i kyrkan börjas promotionsmusiken, vilken mot särskild betalning var arrangerad av kapelldirektören på stället. Men år 1790 funno promovendi dels betalningen för dryg, dels den presterande orkestern för svag och olämplig, varföre till kapelldirektörens förtret ett annat ackord träffades med den i nästgränsande garnisonen varande goda regementsmusiken, som dessutom exekverade balmusiken. Denna mod att anskaffa harmonimusik från Landskrona eller Malmö har sedermera med fullkomligt nöje blivit bibehållen.

På 1700-talet och dessförinnan, då ceremonien gick för sig upp i övre koret, var parnassen framför munkaltaret ett brädgolv lagt på en upphöjning, formerande en rundel, i vars främre del en dubbel kateder fanns för promotor och för primus och ultimus, vilka hade plats såsom 2:ne respondenter. De övriga promovendi formerade en cirkel i kanten av parnassen. Akademistaten var placerad nedanför på vänstra sidan om denna upphöjning, varigenom den varken såg eller hörde vad som passerade. Fruntimren voro på motsatta sidan hopträngde, på samma sätt nedsänkte på golvet, en dålig inrättning, som sedermera hjälptes, och varom mera nedanföre [se s. 13]. Promotor har att börja akten med en oration, varefter han vänder sig till den som ger *venia promovendi*, vilken även på latin utsäger densamma, sedan kanslerns förordnande där-om blivit uppläst. När allmänna och de enskilda orationerna äro förbi, som fordra minst en timmes tid, skrides till lagerkransens påsättande, varförinnan, eller därefter? en särskild ed bliver av magistrandi avlagd. Promotor sätter själv sin magisterkrans på huvudet och uppkallar alla de närvarande till sig i katedern, varunder harmonie höres, dock måste promotor, som börjar med primus och slutar med ultimus, själv påsätta alla särskilt sina kran-sar. De frånvarandes namn och kran-sar uppvisas och utropas under trumpetskall. Efter denna ceremonie uppkallas den akad. adjunkten av promotor, vars tur det är att framföra magisterfrågan, som

tillförne blivit av fakulteten förelagd och vilken fråga besvaras av primus. Akten slutas sedermera av ultimus med orationer till alla auktoriteter och till fruntimren vanligen en svensk vers. Härefter nedgår processionen i kyrkan, varest domkyrkoadjunkten förrättar morgonbön? (kl. 1 vid pass på dagen) samt läser en särskild bön för de nya magistrarna, komponerad för tillfället. Efter sångens slut uppstår processionen och utgår i samma ordning, som vid ingången, upp i konsistorii sessionsrum»⁵.

I stort sätt förrättades promotionerna ännu ett halvsekel på det sätt Fallén beskriver. Bland nyheter märkes dock tillkomsten av kransflickorna vid 1811 års magisterpromotion och att platsen flyttades från koret ned i själva kyrkan 1817 samt att jubelmagistrar då för första gången kreerades. Latinet var dock alltjämt huvudspråket; endast ultimus lyckönskan skedde på svenska. Vid 1856 års promotion, vid vilken professor J. G. Ek fungerade som promotor, företogs i detta liksom i andra avseenden efter fakultetens godkännande åtskilliga förenklingar och ändringar. Svenska språket utbyttes mot latin, utom vid själva bekransningsceremonien, de små doktorshattarna borttogos, magisterfrågan bortföll liksom det symboliska öppnandet och hopsläendet av böckerna. Då vi emellertid äro så lyckliga att ha Eks utförliga beskrivning på just denna promotion i behåll, må den här i sina huvuddrag anföras:

»På promotionsdagen öppnades högtidligheten kl. 7 f. m. med harmonimusik på Lundagård⁶. I äldre tider var det från observatorii altan, men vid närmast föregående promotion från altanen på ett av Akademiska föreningens torn, som detta förspel till

⁵) C. F. Falléns biografiska anteckningar. Utg. med en inl. av H. Wijkmark. Sthlm 1914, s. 29 ff. (Bilaga till Redogörelse för Stockholms samgymnasium 1913/14).

⁶) "Kanonsalut, som eljest varit vanlig så väl för öppnandet av dagens högtidlighet som vid kransarnas påsättning och vid skålarna under middagsmåltiden, måste denna gången i anseende till den pågående stora reparationen av domkyrkans södra korsarm undvaras." [Not av Ek.] — Tidigare, 1845, hade Ek förordat kanonsalutens avskaffande (se nedan s. 51).

festen utfördes. Den nu vidtagna ändringen åsyftade att musiken bättre skulle höras. Kl. 8 ringdes från domkyrkotornet första gång, kl. 9 andra gång. Därvid öppnades kyrkans norra sidodörr och de damer, som till promotionsaktens övervarande erhållit inträdeskort, infördes till sina platser av marskalkar. Kl. halv 10 samlades alla de, som i processionen skulle delta, i konsistorii sessionsrum, och kl. 10 satte sig processionen i rörelse under klockringning. Det vid processionen nu som alltid mest framstående var de tre vitklädda och med myrtenkransar kring sina lockiga huvuden försedda små flickorna, som i silverkorgar buro jubelmagistrarnas kransar; samt därefter promovenderna själva med sina lagerkransar ännu på armen, men med huvudena redan blottade för att emottaga dem: *primus* ledsagad av promotor, därefter de övriga efter nationernas ordning två och två i led, samt slutligen *ultimus* vid sidan av fakultetens dekanus.

Vid inträdet i kyrkan uppspelades en festmarsch, som fortfor till dess processionen intagit de för densamma avsedda platser, dels i koret på något avstånd från katedern, dels på de å ömse sidor av den breda från nedre kyrkan till koret ledande trappan uppförda läktare, vilka liksom de båda katedrarna, den övre för promotor, den nedre för *primus* och *ultimus*, voro smakfullt ornerade med himmelsblått siden, med blommer och lövverk. På den oupptagna delen av trappan närmast läktarna ställde sig kandidaterna, en ytterst på vart trappsteg, så att utsikten dem emellan blev fri för den stora samling, som ögonblickligen efter det processionen framtrågat fyllde det gamla templet. Studentkåren, som i processionen intågat med sina fanor, hade intagit stora gången mitt i nedre kyrkan, varigenom en öppen plats blivit lämnad närmast intill trappan, där kandidaterna, dagens hjältar, voro uppställda. De delar av koret, som icke voro för processionen bestämda, upptogs av damer, dels anförvanter till promovendi, dels akademistatens fruntimmer och andra, på vilka avseende företrädesvis

borde fästas. Södra korsarmens avstängning hade medfört det nödvånget att rycka katedern närmare intill trappen men därav möjliggjordes både den passande anordningen, att kandidaternas ställning antyde ett *uppstigande* på parnassen, och den fördelen, att även den stora del av allmänheten, som icke kunna erhålla annan plats än i nedre kyrkan kunde — om också mindre höra, i anseende till kyrkans egen i akustiskt hänseende ofördelaktiga konstruktion — åtminstone se, vad som föregick. Framför katedrarna stodo pedellerna med sina silverspiror. Framför dem åter närmast trappan sutto de tre små flickorna på bekväma emmastolar.»

Efter festmarschen och sedan alla intagit sina platser vände sig promotor till församlingen i ett kort anförande på modersmålet, som hittills aldrig, utom i ultimus' hyllning till damerna, brukat användas vid promotionerna, och efter ett andante höll promotor ett föredrag, likaledes på svenska, om de äldre formerna för i Sverige förekommande akademiska högtidligheter⁷. Härefter inföll musiken med ett moderato, varefter promotor av universitetets rektor, som i detta hänseende erhållit kanslerns uppdrag, begärde *venia promovendi*. Rektor, klädd i sin ämbetsskrud, tillsade akademisekreteraren att uppläsa akademikanslerns skrivelse, meddelade därefter den begärda tillåtelsen, lyckönskade promovendi och uttalade sin tillgivenhet för den ämbetsbroder, som bemyndigats att promotionshandlingen förrätta.

Efter slutet av det allegretto, som därpå spelades, tog promotor en krans, höjde den först och satte den därefter på sitt huvud, under fanfarer, med följande ord (som tydligen av promotor för tillfället formulerats):

»Quod felix faustumque sit, ego Johannes Gustavus Ek, eloquentiae et poesis in hac academia Lundensi professor regius et ordinarius, impetrata jam venia summus in philosophia honores

⁷) Tr. i Nordisk univ.-tidskrift. Årg. 3 (1857): H. 2, s. 10 ff.

distribuendi, primam meo jure, ut qui ante hos quatuor et viginti annos ipse sum magister philosophiæ renuntiatus, ne videar aliis tribuere honorem, cujus ipse expertus sum, primam, inquam, mihi lauream sumo capitique meo impono.»

Därefter bekransades jubelmagistrarna (de frånvarande medelst kransens upphöjande och namnets uttalande), under fanfarer för var och en, efter nationernas ordning med följande latinska ritual, som anger, att de var för sig namngivna jubelmagistrarna på nytt få emottaga lagerkransen:

»Jam senes, quotquot sunt superstites, in partes praemiorum vocabimus:

1. Hac igitur corona ornabitur caput senis plurimum reverendi *Nicolai Häger, Ostro-Gothi.*
2. Hanc semisecularem lauream gestabit nobilissimus senex *Laurentius Magnus Lagerheim, ex natione, quæ jam dicitur, Gothorum.*
3. Hac corolla laureatus abibit senex aetate et meritis venerandus ex eadem Gothorum natione, *Gunnarus Wennerberg.*
4. Haec corona cinget tempora venerandi senis *Petri Granstrand, Smolandi.*
5. Haec laurea tua erit, vir admodum reverende, *Emanuel Wens-ter, eamque ut capiti tuo imponam, huc ad me adscendas, quaeso. Salve praeclarissime jubilaris!*
6. Hoc sertum habebis tu, grandaeva venerabilis, *Magne Sjöberg. Salve praeclarissime jubilaris!*
7. Apollinari hac laurea donabitur patriae illud lumen splendidissimum, ætate senex, ingenii ardore juvenis, *Carolus Adolphus Agardh, natione Gothoburgensis, gloria unus omnium maxime conspicuus.*
8. Hac denique revirescenti laureola circumdabitur caput venerandum senis insularis *Laurentii Ekman, Gothlandi.»*

Sedan jubelmagistrarna sålunda bekransats, avsjöngos av valda röster bland de unga promovendi följande verser på melodien *Integer vitae*:

»Grönskande lagern huru väl den pryder
fårade pannor och de vita lockar,
frisk är ju kransen, fast han redan räknat femtio somrar.
Pris dig, o Herre, som vår ungdom hägnar,
dig, som beskyddar ålderdomens dagar,
dig, som vill tända efter livets afton
skönare morgon.»

Därefter fortsattes med de yngres promotion medelst lagerkransens och ringens påsättande samt diplomets överlämnande under fanfarer. Primus promoverades först med följande tilltal av promotor:

»Accepere senes sua munera: vestra supersunt!
Probibis nunc ante alios, doctissime *Stenberg*,
cui praestans dedit ingenium Musaeque faventes,
primus ut hunc posses Parnassi scandere clivum,
quamvis tot sociorum insisteret æmula virtus:
Macte tua virtute! vocant te praemia digna:
laurea, quam gestes claro certamine victor:
annulus hic, laudis fideique insigne futurae;
nomine subscriptum nostro *diploma*. Valeto!*

Promotionen fortsatte sedan med upprepande av de fyra slutverserna: Macte tua &c. för var och en av de övriga kandidaterna med undantag för ultimus, som liksom primus, särskilt tilltalades sålunda:

Accedas tandem, primo qui proximus agmen
claudere dignus eras et honori figere metam.
Doctrina ac probitate velis sic *ultimus* esse,
alter quum prior est, ut sis tamen ipse secundus.
Macte tua &c.»

Efter ultimus' bekransning förklarade promotor samtliga promovendi som filosofie magistrar, och därefter sjöngo sångarna en hymn. Då fakulteten beslutat, att magisterfrågans framställande och besvarande skulle utebli, riktade primus å de promoverades vägnar ett tack till promotor, filosofiska fakulteten och närvarande honoratiores, och slutligen föredrog ultimus enligt hävdvunnen sed till damerna en versifierad hälsning, som var på förhand tryckt och vid tillfället utdelad. Vid slutet av det härpå följande andante lämnade promotor katedern, och under den psalmvers, som uppstämades, intogs denna i stället av prosten Wieselgren, som avslutade akten med en versifierad bön. Efter bönen sjöngs åter en psalmvers, och därefter lämnade processionen kyrkan i samma ordning, i vilken den ankommit, och upplöstes i konsistorii sessionsrum⁸.

Den sista promotionen i gammal stil firades i domkyrkan 1877 (se A. Lysanders mycket upplysande program till denna promotion) enligt promovendernas önskan i det närmaste i likhet med promotionen 1856. Efter tillkomsten av de nya universitetsstatuterna 1876 10/1, som medgåvo promotion, då tillräckligt antal anmälde sig, eller utnämning vid läsårets slut, förenklades ceremonierna ytterligare. 1879 betecknades högtidligheten, som ägde rum i Akademiska föreningens festsal, i programmet som utnämning, men i själva verket förekommo flertalet av de vid äldre promotioner vanliga ceremonierna, om ock med vissa modifikationer, bl. a. hade jubeldoktorerna ej hunnit inbjudas. Anställandet av promotion redan följande år 1880 motiverade också fakulteten med skyldigheten »att till mottagande av en ny lager inbjuda de kvarlevande bland dem, som 1829 promoverades», och vid högtidligheten, som liksom föregående år ägde rum å Akademiska före-

⁸) [J. G. Ek.] Blick på den svenska magistergraden och berättelse om promotionen i Lund den 31 maj 1856. Lund 1856, s. 12 ff. I det latinska formuläret anges att först till *primus* överlämnas *lagern* (laurea), *ringen* (annulus) och *diplomet* (diploma) och därefter till *ultimus*. Jfr det nutida ritualet (s. 56 f.).

Doktorspromotion i Lunds domkyrka 1868

ningen, hölls också det egentliga festtalet över detta minne av professor Gustaf Ljunggren.

PROMOTIONSÅR

Enligt konstitutionerna skulle promotionerna ej komma att hållas varje år, »utan så ofta det större konsistorium så nödigt prövar». Först genom kanslersbrev 1740 23/12 bestämdes att i filosofiska fakulteten promotion skulle anställas vart tredje år. Denna periodicitet syftade till att vid något av de tre svenska universiteterna, Uppsala, Åbo och Lund, årligen en promotion skulle äga rum; när t. ex. promotion hållits i Uppsala 1743, följde därefter sådan i Åbo 1744 och i Lund 1745. Rubbningar i serien, t. ex. 1768 i Lund med anledning av universitetets 100-årsjubileum, rättades sedermera till, i det följande promotion hölls det ordinarie året 1772. Treårsperioden behölls i de nya universitetsstatuterna 1852 och är sedan obruten till 1879; inom juridiska och medicinska fakulteterna medgåvo statuterna antingen promotion, då tillräckligt antal promovendi anmälde sig, eller ock utnämning. Universitetsstatuterna av 1876 10/1 äntligen medgåvo, »att licentiater i filosofiska, medicinska och juridiska fakulteterna... må, efter hemställan hos kanslern, till doktorer promoveras antingen med lämplig högtidlighet, då de därtill i tillräckligt antal sig anmäla, eller ock sålunda, att de vid läsårets slut, å dag som fakulteten utsätter av vederbörande dekanus till doktorer offentligen utnämnas». Teologie doktorer utnämndes enligt dessa liksom enligt tidigare statuter alltjämt av kungl. maj:t, oberoende av alla särskilt därför avlagda prov. Efter 1876 ha också inom samtliga fakulteter utnämningar och promotioner alternerat med varandra, tills promotionerna, som nyss nämndes, från och med 1937 årligen börjat firas

gemensamt av alla de fakulteter, som till resp. år hade några licentiater att promovera.

På vilka dagar promotionerna ägt rum, framgår av de bifogade tabellerna.

ANTALET PROMOVENDI

Universitetskonstitutionerna av 1666 bestämde intet visst antal promovendi. Men på 1730-talet steg inom filosofiska fakulteten antalet, så att en begränsning ansågs nödvändig, och genom kungl. brev 1755 17/6 förordnades, att högsta antalet magistrar varje gång skulle vara 40. Urvalet vållade vid nästan varje därpå följande promotion fakulteten stora svårigheter, särskilt på 1780—90-talen. I regel tillerkändes dem som nödgats stå över från föregående promotion företräde, dock i fall från fall. Det framhölls sålunda 1775, att överblivna kandidater icke voro att betrakta som självskrivna utan att avseende skulle fästas vid ålder, förtjänst och skicklighet. När emellertid dessa skulle avvägas, kunde det icke alltid undgås, att någon av den nya uppsättningen med högre betygsumma kunde uteslutas för en med lägre från föregående promotion. Störtfloder av klagomål, tryckta och otryckta, haglade över fakulteten, och denna liksom kansler och konsistorium sökte, så långt sig göra lät inom författningarnas ram, tillmötesgå de klagande. När 1778 de från föregående promotion uteslutna kandidaterna, L. Lengquist, Z. Lund och N. Björckegren anhöllo att antingen bli utnämnda till magistrar eller att få söka denna heder vid ett annat lärosäte, ehuru kandidateden innehöll förbud däremot, så förklarade visserligen kansler och större konsistoriet (prot. 1778 3/7), att gjort icke kunde göras ogjort och att promotion ej kunde de klagande beviljas förrän i laga tid samt att från edens bestämmelser ägde endast kungl. maj:t göra undantag.

Men på det såväl de sökande som övriga kandidater, vilka ej blivit promoverade under så fatta omständigheter, skulle på något sätt huggas, så blevo de förklarade »för värdige av magistergraden och lämnas dem emellertid den försäkran att vid nästa magisterpromotions anställande bliva därtill promoverade...» Åtminstone de klagande tycktes ha nöjt sig med denna villkorliga utnämning, ty deras namn återfinnas ej bland senare promoverade.

Svårigheten att inom ramen av 40 placera ett ständigt växande antal kandidater är ett ideligen återkommande diskussionsämne både i filosofiska fakulteten och konsistorium. Från kandidaternas sida uppbadades alla tänkbara motiv, och icke sällan spelade man på de sentimentala strängarna. Fakultet och konsistorium gjorde sig hårda och hänvisade till författningarna. 1781 lamenterade en kandidat Magnus Laur. Lödman ynkeligen över att han mot förmodan haft den olyckan att bliva utesluten från promotion, varav hans föräldrar samt andra släktingar, som mindre kände den akademiska ordningen, kunde få någon anledning tro och sig oroa däröver, att han av oskicklighet blivit förbigången. Han anhöll därför om protokollsutdrag över sitt uppförande och sina specimina, så att hans »kära föräldrars oro och bekymmer över vad som hänt må igenom amplissimae facultatis grace bliva lindrat». I det utlämnade protokollsutdraget framhölls något syrligt, att L. »efter avgivne specimina till den vanliga kandidatens avläggande blivit admitterad, i anseende vartill han denna gången fått antaga magistergraden, om icke 2:ne äldre kandidater över det allernådigst fastställda antalet av 40 promovendi innan de kungjorda fatalier sig anmält». Av de olika fakultetsmedlemmarnas mer eller mindre utförliga yttrande i det högviktiga ärendet lägger man märke till C. B. Trozelius' med kraftig stil gjorda anteckning: »CBT förmår vid detta tillfälle ingenting verka till herr kandidaten Lödmans förmån eller dess kära föräldrars tillfredsställelse». Lödman nådde emellertid sitt mål vid 1784 års promotion.

Endast ytterligare ett par fall skola relateras. Vid promotionen 1799 uteslötos ett par kandidater, och av dessa anmälde den ene för fakulteten, att en av de blivande promovendi ännu åtta dagar utöver den tid som utsatts för promotionsavgiftens gäldande icke betalt denna. Han anhöll nu att i dennes ställe bli promoverad, men fakulteten turnerade skickligt, att den icke fann det tillständigt att fränkänna vederbörande promovendus den rätt fakulteten tillerkänt honom, och då det dessutom varit praxis, »att icke anse någon annan termin för peremptorisk [= avgörande] än dagen för promotionsdagen», så kunde fakulteten på förhand icke villfara sökanden.

Vid 1790 års promotion var fakulteten i ett särskilt svårt dilemma. I ett memorial 1790 13/7 vände man sig därför till universitetskanslern med anhållan, att denne skulle bruka sin rätt att hos kungl. maj:t anmäla och föreslå skickliga subjekter. Samma historia upprepades 1796, och i ett brev s. å. 18/8 medgav kansler, att magisterdiplom finge för 25 tidigare uteslutna utfärdas under samma datum som för de övriga, sålunda ett slags utnämning utan promotion.

Vid uttagningen till promotion kunde åldern spela en viss roll. Redan 1730 diskuterade man, om inte Gottfrid Weidman (f. 1710) på grund av sin ungdom borde uteslutas för en annan, men Weidman blev likväl promoverad. Vid 1775 års promotion fick Henrik Schartau på grund av sin ungdom stå tillbaka för en äldre kamrat S. Fristedt, dock med fakultetens försäkran, »att han vid nästa påföljande promotion skall ostridigt rum äga, om han sig därtill anmäler»; 1778 blev Schartau också frånvarande promoverad till magister.

Genom bestämmelserna om examina och promotion utan någon tidsbegränsning i de nya universitetsstatuterna sjönk antalet promovendi, och har sedan aldrig inom filosofiska fakulteten uppnått

de siffror, som voro vanliga under 1700-talet och förra hälften av 1800-talet.

PRIMUS OCH ULTIMUS

Bryderi vållade också mycket tidigt utseendet av primus, innehavaren av första rummet och den som skulle besvara magisterfrågan, resp. doktoralfrågan, och ultimus, enligt äldre sed ursprungligen innehavare av sista rummet men i Lund aldrig avseende annat än innehavaren av andra rummet, vilken liksom primus var befriad från promotionsavgift och därför ofta kallades gratist; honom ålåg att svara för och uppläsa promotionsverserna, i senare tid vanligen ägnade damerna (ultimus, qui laureatus matronas virginesque versibus vernaculis salutabit, Progr. 1841). Sista gången de båda hedersrummen nämnes är vid promotionen 1877. Därefter ha av promoti själva en representant utsetts att hålla tal för lärarna och en för damerna utan avseende på deras rangplats men med hänsyn till deras lämplighet för dessa värv.

Vid de tidigare promotionerna utsågs också en secundus (eg. tertius). Inom medicinska fakulteten förekom primus men ej ultimus. Inom juridiska och teologiska fakulteten synas varken primus eller ultimus ha utsetts.

Redan 1688 var fakulteten tveksam i valet av primus och ultimus, och då detta fall är upplysande för äldre tid, må det här i korthet relateras. Efter diverse diskurser föll valet av primus på kandidaten Canutius, dels därför, att han och icke den andre föreslagne kunde i egen person tillstädeskomma, dels därför att han var äldste »prosten». Locus ultimus skulle som en »locus synnerligen honoratus» uppdragas konsistorienotarien Winslowius eller, »där han i vidrigt fall den offerten skulle vedersaka», kandidat

Christopher Grundh. Det återstod så att utse secundus (eg. tertius) och att avgöra, i vilken ordning de övriga skulle gå i processionen. Fakulteten stannade efter mycken överläggning vid en av kanslern rekommenderad kandidat, pastor och praepositus Tajard, som varken synes ha avlagt examen eller disputerat utan av kungl. maj:t i nåder fått tillstånd att promoveras. Då de övriga promovendi icke kunde förmås att bestämma om sina resp. rum, måste fakulteten därom bestämma. På ungefär enahanda grunder utsågs också primus 1699. Vid 1706 års promotion förekommer i protokollet ingenting om utväljandet av primus, ultimus och tertius, utan blott, att rangen blev »bland dem som sutto in officio [= i ett ämbete], alltsom de sinsemellan kunde förenas»; de övriga drogo lott och det icke mindre än tre gånger⁹.

En något avvikande relation från denna promotion har en av deltagarna, sedermera biskopen i Kalmar Herman Schröder¹⁰ lämnat, i det han uppger att lottning förekom även till hedersrummen. Då hans lotter icke utfallit hederligt nog, framhöll promotor, vid hans namns nämnande, att Schröder, som varit värdig ett hedersrum, genom lottningens orättvisa råkat få ett lägre rum (quod dignus locis honoratoribus per injuriam sortilegii incideram in inferiores etc.), och lade därtill några berömmande ord. Med sitt pietistiska världsförakt förklarar Schröder skatta den »ceremoniella vaniteten» lika högt som den andra. Så blygsam var man inte alltid, utan klagomål över placering förekomma tid efter annan. Det synes senare ha blivit regel, att primus utsågs av fakulteten, medan promotor utsåg ultimus, sedan han inhämtat fakultetens godkännande.

⁹) Flera andra fall relateras av J. G. Ek, Gamla bruk och ceremonier vid ett svenskt universitet, i Nord. univ.-tidskr. Årg. 3 (1857), H. 2, sid. 11 ff.

¹⁰) Herman Schröders levernesbeskrivning. Utg. av H. Pleijel, 1940, s. 43. (Samlingar och studier till sv. kyrkans historia. 1.) — Se också H. Pleijel, Lunds domkyrkas historia... utg. av E. Newman. 2. Lund 1946, s. 190 ff.)

LECTIONES PRÆCURSORIÆ

Efter disputationen men före promotionen ålåg det enligt konstitutionerna (17:2:5) promovendi av alla fakulteterna, att »även offentligen visa sin flit med föreläsningar, vartill de med den fakultetens samtycke, varuti de promoveras, skola taga ett nyttigt ämne, vilket de uti de högre fakulteterna i fyra och uti den filosofiska i tvenne föreläsningar skola rätteligen avhandla till slut». Ganska snart tycks man ha minskat dessa till en eller ett par och för övrigt uppfattat dem som mindre viktiga. I brev av 1788 5/5 hade universitetskanslern begärt upplysningar, huruvida dessa lectiones vederbörligen höllos. Med anledning härav hade större akademiska konsistoriet (prot. 1788 7/6 § 13) infortrat yttranden från fakulteterna, och av dessa upplyste den teologiska och juridiska fakulteten, att de ej berördes av frågan, då inga promotioner inom dessa hållits. Den medicinska upplyste, att vid solenna promotioner hade dessa föreläsningar som sig bort hållits, men då på den sista tiden inga sådana ägt rum utan åtskilliga medicine kandidater frånvarande uttagit sina diplom hade inga lectiones præcursoriæ blivit hållna. Den filosofiska fakultetens yttranden gick ut på ungefär detsamma. Närvarande promovendi hade uppfyllt konstitutionernas bestämmelser i berörda hänseende, »men av de frånvarande har fakulteten icke funnit skäligt att fordra dem, då det ofta ankommit på 40 à 50 mils resa endast för en kort lektion, som så litet giver något bevis på kandidatens skicklighet, helst då det är en omöjlighet kontrollera huruvida var och en är auktor till sin lektion eller icke». Att det i praktiken gick till som fakulteten här framställer saken, framgår av en notis i Falléns Biografiska anteckningar: »Kandidaten är skyldig skriva en liten avhandling

på latin, som uppläses från nedre katedern, i dekani närvaro, kort före magisterpromotionen. Den som ej vill göra sig besvär därmed, kan läsa upp ett stycke ur en disputation m. m. Den frånvarande vid promotionen slipper denna prælection, som således ej är något egentligt specimen»¹¹. Emellertid fortsatte man med dessa lectiones långt in på 1800-talet. Christian Molbech omtalar dem från sin resa 1812, varvid han framhåller att de kunna avverkas på en kvart¹², och ännu på 1830-talet höllos de efter anslag på svarta tavlan. Bror Emil Hildebrand¹³ omtalar dessa lectiones såsom »av gammalt ett åliggande, eller åtminstone en sed», men tillägger, att av promotionskamraterna 1826 var det få som iakttog bruket, och så småningom synes de ha bortfallit och avskaffades alldeles genom de nya universitetsstatuterna 1852 (Sv. förf.-saml. 1852 nr 20). I handskriftssamlingar brukar man återfinna åtskilliga lectiones præcursoriæ; bl. a. finns Esaias Tegnér's »de conjunctione rerum & verborum, habita Lundæ die XXI Junii 1802» bevarad i Lunds universitetsbibliotek¹⁴.

PROGRAM

Kungörelse om promotionerna skedde genom utfärdandet, dagen före denna, av ett program¹⁵ av promotor. Liksom övriga program, vid rektorsombyten, vid installationer o. s. v., voro promotionsprogrammen ända fram till mitten av 1800-talet i regel författade på latin. Det första promotionsprogram, som, jämte latinsk text, har svensk sådan är Daniel Menlös' program till magister-

¹¹) Handskr. i KB, i ett parti ej tryckt av Wijkmark, jfr ovan s. 11.

¹²) Breve fra Sverrige i Aaret 1812. D. 1, 1814, s. 210.

¹³) Gamla studentminnen från Lund. Saml. o. utg. av E. Wrangel (1918), s. 165.

¹⁴) Tryckt i: Esaias Tegnér, Filosofiska och estetiska skrifter utg. av A. Nilsson och B. Möller, 1913, s. 423 ff.

¹⁵) Om programlitteraturen, se P. Sjöbeck, Program utgifna vid Lunds universitet 1667—1867. Lund 1912—15, särskilt vad promotionsprogrammen beträffar, s. XII ff.

promotionen 1741, då det på svenska kallas »academisk kungörelse om ett nytt sätt att segla, utan vind, segel och åror». Från och med 1754 åtföljas programmen av namnen på promovendi. Biografiska uppgifter om promovendi inflyta första gången till magisterpromotionen 1826, såsom Bror Emil Hildebrand¹⁶ uppger på hans initiativ och av honom utarbetade. Enligt konstitutionerna skulle promotor också genom pedellerna kalla till samling i sitt hus; denna kallelse avsåg säkerligen konsistoriets ledamöter.

REPETITION

Men även promovendi hade sina förberedelser att göra för promotionen. Dit hörde genomgång av promotionsceremonielet. Härom föreligga emellertid inga underrättelser förrän på 1800-talet. Abraham Rundbäck, som promoverades 1853, berättar: »Slutligen hörde det till, att vi någon dag före den stora dagen skulle spela över alla ceremonierna i kyrkan under promotors ledning. Sålunda fingo vi ställa upp oss så, som vi skulle stå, i en halv-cirkel kring promotor och genomgå alla ceremonier minst ett par gånger för att allt på högtidsdagen skulle försiggå i god ordning¹⁷. När den gamle lundensaren Fritiof Santeson i sin novell »Magisterpromotion i Lund 1 juni 18...»¹⁸ talar om generalrepetition i Lunds domkyrka och med en vanlig missuppfattning av ceremoniens betydelse nämner, att magistrarna som ett tecken till fulländad visdom hopslogo »sina gamla folianter med ett väldigt dån och avlägsnade sig åt skilda håll», måste det avse senast 1853 års pro-

¹⁶) Gamla studentminnen från Lund. Saml. o. utg. av E. Wrangel (1918) s. 165.

¹⁷) Det akademiska Lund vid 1800-talets mitt. Abraham Rundbäcks Lundaminnen. Utg. av H. Pleijel. Lund 1944, s. 40. (Skr. utg. av Fören. Det gamla Lund. 26).

¹⁸) Kurre, Visor, småberättelser. Lund 1889, s. 41.

MAGNOS HOSPITES,
LITTERARUM PATRONOS,
PATRES CIVESQUE
ACADEMICOS ET URBICOS,

AD

SOLENNEM PANEGYRIN,

QUA

XL JUVENES PHILOSOPHIÆ
DOCTORES ET MAGISTRI

MORE CONSUETO

CREABUNTUR,

REVERENTER ET PEROFFICIOSE

INVITAT

MATTHIAS NORBERG

LINGV. ORIENT. ET GRÆC. LINGU. PROF. REG. ET ORD.

LEGITIMEQUE CONSTITUTUS

PROMOTOR.

LONDINI GOTHORUM,

TYPIS BERLINGIANIS.

motion, ty följande magisterpromotion 1856 var böckernas hopslående avlagt.

KRANSBINDNINGEN

Dagen före promotionen försiggick också kransbindningen. Om i äldsta tider härvid verkligen lager kommit till användning, eller som i Uppsala vinruta, då lager ej kunde anskaffas, är ovisst. Sedan Lunds universitet fått botanisk trädgård och därmed tillgång till lagerträd, ha kransarna säkerligen varit av lager, och bindningen skett i trädgården. Ganska tidigt övertog också kvinnliga släktingar och vänner till promovendi rollen som kransbinderskor. Från senare århundraden finns det ett överflöd av hänförda skildringar av denna ceremoni. Ett par små prov må här anföras. Det antogs alltid såsom bevis på en flickas blyga sympati, om hon ville binda någon kandidats krans, säger Abraham Rundbäck (a. a. s. 39), och tillägger med sin otroliga självbelåtenhet, »då jag kom upp för att pröva någon krans, som passade för mitt huvud, kommo nog 10 flickor omkring mig och erbjödo mig var sin krans ifall den passade». I själva verket var kransbindningen det inslag i promotionerna, som framkallat de mest lyriska utbrotten i promotionskildringarna. »På eftermiddagen samlades vi alla», skriver Emma Bendz om en promotion på 1870-talet, »i Gamla botaniska trädgården och det liv som här rådde, de många människorna, som i olika grupper samlats vid småborden, där förfriskningar serverades, de ljusa toiletterna, studentsången, de unga flickorna, som voro i färd med att binda lagerkransarna till morgondagens promotion, den vackra platsen med sina sällsynta träd och sina historiska minnen, näktergalarna som, ju närmare det led mot kväll, alltmera påpassligt stucko in sina vackra sånger mellan studenternas, och slutligen den doft av vår som låg i luften, det skall aldrig

kunna förgätas. Ett så koncentrerat liv, som då rådde på denna vackra plats, mitt i hjärtat av staden, har aldrig sedan uppnåtts och kommer väl aldrig att uppnås»¹⁹. På 1870-talet försiggick kransbindningen i den smala stenbyggnad i två våningar, som låg på det nuvarande Odeums plats, i dess nedre våning, benämnd »stensalen», tidigare använd till botaniskt auditorium, men då inrymmande universitetets fåtaliga samling plastiska konstverk.²⁰

Numera är detta vackra och uppskattade bruk avlagt och kransbindningen överlämnad åt därtill vana händer i någon blomsterhandel. Kostnaderna härför ha växlat från kr. 3:— vid sekelskiftet till kr. 8:— de senare åren.

SAMLING

Konstitutionerna föreskrev, att sedan samling skett i promotors hus skulle man därifrån efter givet tecken med klockan gå till för promotionen avsett ställe. I en gratulationsvers till en av de första teologie doktorspromotionerna, 1672, tycker man sig höra storklockans väldiga dån i den tidiga morgontimmen, ackompanjerad av trummor och trumpeter, ty det heter:

tympa, dulcisonaeque tubae campanaque vasta
grandisono oplebant clangore solumque polumque²¹.

Ännu i början av 1800-talet ringdes första gången kl. 8 (se ovan Falléns relation s. 9), senare också andra gången kl. 9, ett bruk som bibehöll sig länge.

På 1800-talet inträdde den förändringen, att dagens högtidligheter inleddes med harmonimusik på Lundagård, till och med 1850

¹⁹) Emma Bendz, Från pilträdens land och syrenernas stad (1918), s. 71 f.

²⁰) N. Flensburg, Lundensiskt studentliv på 1870-talet, i: Under Lundagårds kror [1] (1918), s. 272.

²¹) C. Weiser, Carmina gratulatoria till J. Schwartz doktorspromotion 1672.

från Observatoriets altan, från och med 1853 från altanen på ett av Akademiska föreningens torn. Kanonsaluten i den tidiga morgontimmen nämnes första gången 1820, vid vilket tillfälle Tegnér som bekant var promotor. »Promotionsdagen, på morgonstunden, förkunnades dagens högtid genom kanonernas lossande på Lunda-gård», berättar Lunds Weckoblad (1820 nr 26 28/6). För artilleriets roll vid själva kransutdelningen skall redogöras nedan (s. 51).

En särskild glans fick promotionen 1844 genom att Wendes artilleriregemente inrättade sin fältmanöver så, att det kunde anlända kvällen före promotionen till Lund. Lunds Weckoblad, som påpassligt noterar alla nya trevliga inslag i de akademiska högtidligheterna, tillgriper sitt mest blomstersmyckade språk (nr 26 26/6): »Redan i sig själv måste den ovanliga företeelsen att mitt ibland den delfiske gudens boningar, så gott som invid Parnassens fot, skåda lägrade krigets fruktansvärda vapen, allvarsammaste sinnebilder, åstadkomma en utomordentlig men tillika angenäm effekt, ty Apollo och Mars voro ju söner av samma fader och vår Carolinas gamla valspråk ad utrumque antyder också släktskapen emellan vetenskapernas och krigets yrken. Så mycket mera charmerades man av detta uppträdande, då man lärde känna en officerskår, som genom högre bildning, takt och värdig hållning rättvisade det rykte man haft om den. Man träffade där utmärkta personligheter, som i den stora napoleonska tiden kört krigets åskor och vilkas äkta soldatsinne icke uteslöt de mest intagande egenskaper i umgängeslivet. Det hela förfelade icke att mäktigt anslå den studerande ungdomens känsla för sann ridderlighet och då artilleriet framemot söndagsmiddag avtågade, drogo studenterna med i spetsen under sång till Norr tull, där de bildade spaljér och med hurrarop togo avsked av sina gäster. Artilleriet svarade med kanonernas dundrande avskedshälsning.» Mindre martialiskt ter sig artilleriet ett halvsekel senare. »Salut gavs med de gamla

Underrättelse.

Onsdagen den 23 Junii 1841 anställes Philosophiæ Magister-Promotion, hvarvid följande ordning iakttages:

- § 1. Kl. 8 f. m. tillkännagifves dagens högtidlighet med 4 kanonskott, hvarefter musik uppföres och Psalmen N:o 124 afsjunges från Observatori-Allanén.
- § 2. Kl. 9 f. m. ringes ½ timme med Domkyrkans Storklocka, och kyrkan öppnas för Damer, som till Promotionsakten äro inviterade.
- § 3. Enligt inbjudning genom utfärdadt Programm samlas Resp. Stater och Corpsar samt Hospites uti Consistorii Academici Sessionsrum kl. ½ 10 f. m.
- § 4. Kl. 10 f. m. då tecken gifves med Storklockan, afgår Processionen till Domkyrkan i följande ordning:
  1. Academic Vaktmästaren och Vakten.
  2. Tvenne Marskalkar på ömse sidor om Flickorna, som bära kran-sarne.
  3. Promotor och Primus, hvarefter följa Promovendi, två i ledet, nationsvis; sist Decanus och Ultimus.
  4. Cursoretta.
  5. Pro-Canzieren och Jubelmagistrarne.
  6. Rector Magnificus och Consistorium Academicum samt Hospites.
  7. Adjuncter och Docenter samt öfriga Cives Academici.
  8. Tvenne Marskalkar.
- § 5. Sedan Promotionsakten blifvit med bön avslutad, återvänder Processionen till Consistorii Academici Sessionsrum, der den åtskiljes.

Genast efter Promotionsaktens slut försiggår i Domkyrkan Rectorsombyte.

Samling till Middag sker å Stadshuset kl. 2 o. m.

Kl. ½ 5 öppnas Academiska Trädgården, der Caffé serveras och musik uppföres.

På aftonen kl. 9 blifver Bal på Stadshuset.

Lund, Betsingens Bekräftelse.

nickhakarna», säger Emma Bendz på tal om en promotion på 1870-talet²².

PROCESSIONEN

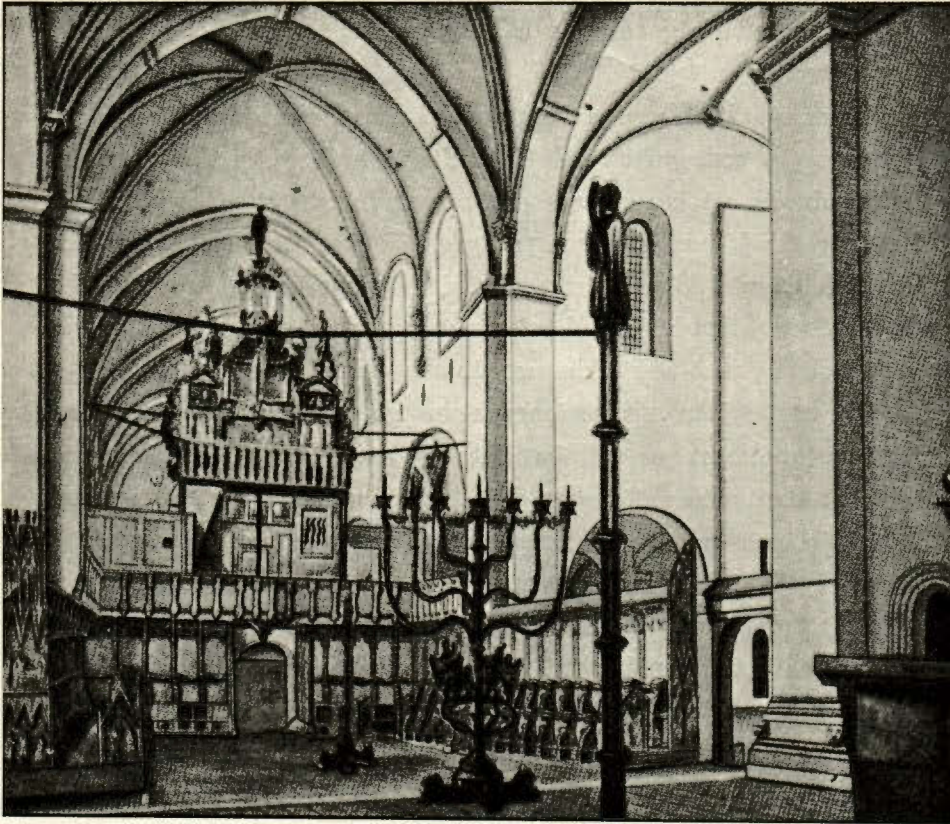
Sedan samling skett i konsitorierummet, utgick processionen därifrån till domkyrkan i följande ordning: rektor och de högre fakulteterna, som det då hette, dekanus och primus, ultimus och secundus, därefter övriga promovendi utan viss ordning, sedan filosofiska fakultetens professorer och akademiens övriga tjänstemän, adliga studenter och därefter studenter av ringare stånd. Hur processionsordningen såg ut på 1790-talet framgår av Falléns ovan s. 9 återgivna relation. Om ordningen på 1800-talet lämna de då vanligen tryckta »underrättelserna» upplysning; en återges här i faksimil.

PLATSEN FÖR PROMOTIONERNA

Under 1600- och 1700-talen hölls magisterpromotionerna uppe i övre koret i domkyrkan, det s. k. munkkoret eller munkkyrkan; 1784 förrättades den dock av någon anledning »uti stora kyrkan». I och med 1817 års magisterpromotion förlades magisterpromotionerna nere i kyrkan, varom ett memorial, förmodligen ställt till biskopen, bland bilagorna till protokollet för filosofiska fakultetens sammanträde 1817 6/6 berättar:

»Ödmjukaste memorial. I avseende på den mindre tjänliga lokalen så väl för musiken som åskådarne i den så kallade munkkyrkan har filos. fakulteten, som föranstaltat om en ny parnass,

²²) Emma Bendz, Från pilträdens land och syrenernas stad (1918), s. 72.

Domkyrkans kor 1833.

önskat att vid nu instundande promotion få uppsätta den nedanför stora altaret i själva domkyrkan. Fakulteten har i detta avseende vänt sig till domkyrkorådet, vilket likväl ansett saken vara av den vikt att den borde underkastas T:s egen omprövning. Det är av denna anledning, som fakult. härmedelst T[itulus] vågar förnya sin anhållan och såsom grunder därtill anföra, att i Uppsala magisterpromotionerna alltid anställas i domkyrkan, att detta som flera bland fakult:s ledamöter påminna sig, även stundom hänt här, att kyrkan därigenom varken kan skadas eller i någon förnuftig mans tankar vanhelgas, men att såväl behagets som hög-

tidligheten av ifrågavarande akad. fest därigenom ofelbart skulle ökas. Lund den 6 juni 1817.»

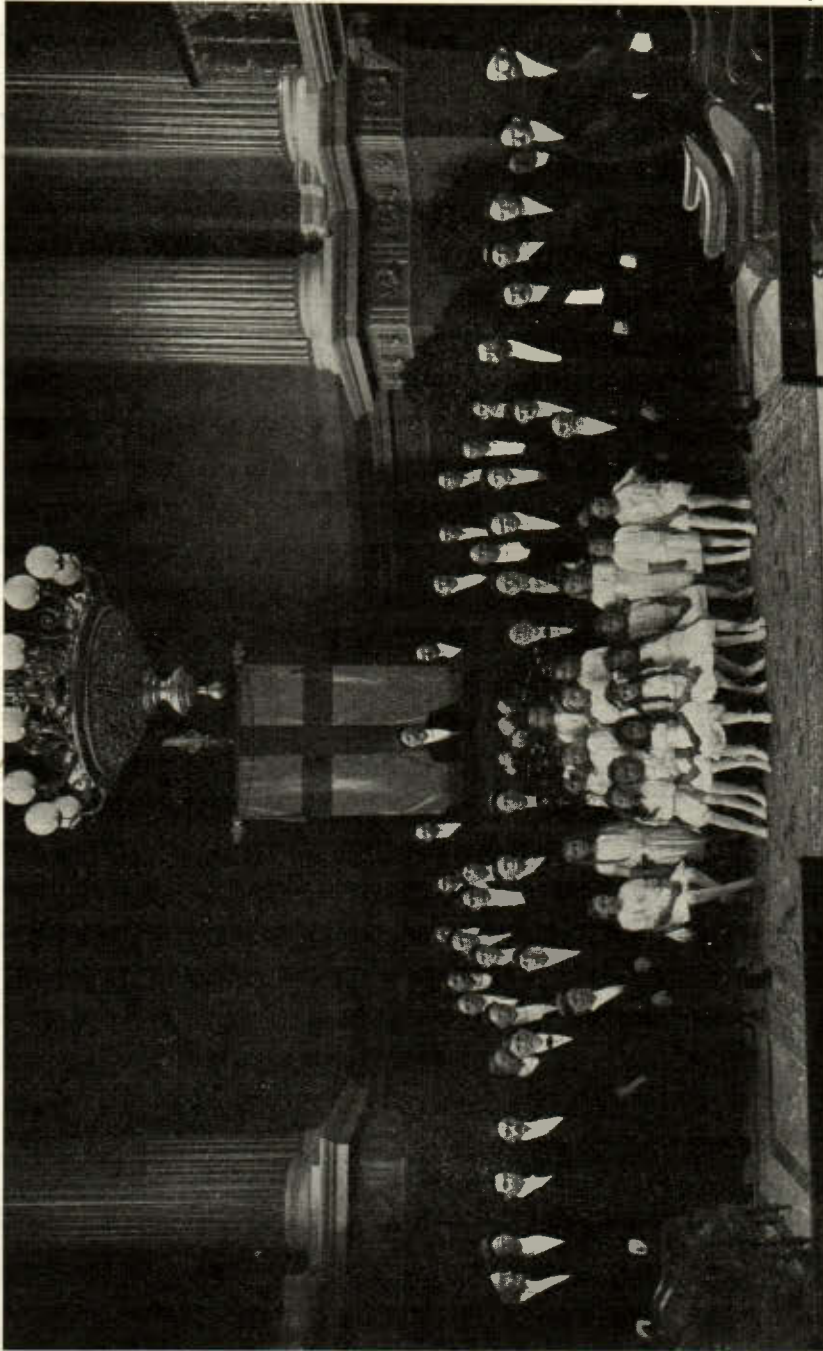
Ansökan bifölls, i referatet i Lunds Wecko-blad betraktas nyordningen som lyckad och C. F. Fallén anför i sina Biografiska anteckningar att härigenom »akten kunde beskådas av alla kyrkans invånare utan stöj och trängsel»²³. Det är anmärkningsvärt, att fakulteten i sin skrivelse funnit sig uppfordrad att gendriva en tydligen utbredd egendomlig mening, att nedre kyrkan skulle vara heligare och okränkbarare än det gamla koret.

De teologiska promotionerna ha givetvis, såsom föreskrevs i konstitutionerna, alltid förrättats i domkyrkan. Men även magisterpromotionerna förlades dit. 1879 års doktorsutnämning, som i verkligheten var en förenklad promotion, och promotionen 1880, förlades till Akademiska föreningens stora sal. Från och med 1883 flyttade man över till aulan i det nybyggda universitetshuset, där promotionerna sedan till 1939 ägt rum. Sedan 1941, utom 1943, ha promotionerna åter ägt rum i domkyrkan, och sedan 1937 ha de firats gemensamt av samtliga fakulteter, som dessa år haft promotion. De juridiska och medicinska promotionerna ha i regel tidigare ägt rum på resp. fakultetsrum.

PARNASSEN

I äldre tid talas det icke om någon parnass utan endast om tvenne »katedrar tapetserade och vackert beklädde» (se ovan s. 7). Sedermera anskaffades en för ändamålet avsedd »parnass», en av bräder tillverkad dubbelkateder, som uppfördes och nedtogs till varje promotion. Omkring sekelskiftet 1800 tycks akademien icke ha ägt någon egen sådan utan lånat den från annat håll, ty

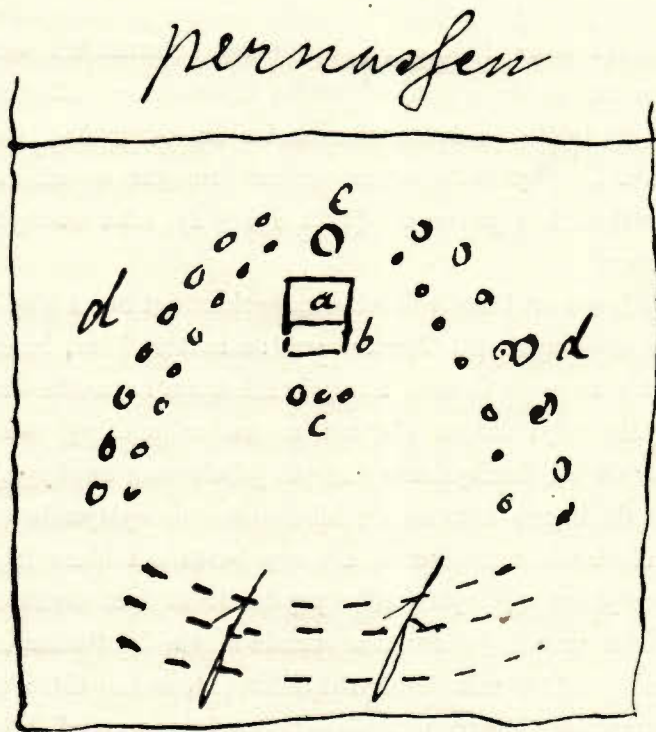
²³). Handskr. i Kungl. bibl., i det parti av denna, som ej avtryckts av Wijkmark, jfr ovan s. 11.

Filosofie doktorspromotion i aulan 1915.

vid fakultetssammanträde 6/5 1817, då protokollet egenhändigt fördes av Tegnér, heter det:

»Då fakulteten ej äger någon egen parnass utan vid de sistförflutne promotionerna nödsakats låna en som tillhör Hr akademiräntmästaren Lindfors, så beslöts att till förestående promotion på fakultetens kassas bekostnad låta förfärdiga en sådan, som bör vara så rymlig, att den utom promovendi även kan rymma de närvarande professorer och akademistaten. För nyttjandet härav bör varje promovendus betala en viss avgift, som framdeles bestämmes efter kostnaden, så att fakulteten åtminstone har ränta för sitt förlag. Dekanus och promotor T[itulus] Kjellin åtog sig att härom gå i befattning, och borde denna sak anmälas i konsistorio, under vars överinseende fakultetskassan ansågs stå.» Redan 1823 var den så skadad av röta, att konsistorium fann skäligt att utanordna medel från fiscus pauperum till dess reparation (Kons. maj.prot. 18/6). Fakulteten synes ha åsatt begagnandet ett alltför högt pris, ty enligt protokollet 12/6 1823 hade flertalet promovendi inkommit med ansökan att den vanliga avgiften skulle nedsättas till 1 Rdr b:co. Fakulteten uppsköt det viktiga målet, då den vore i saknad av de handlingar, som upplyste om huru vida detta borde avgöras av konsistorium eller av fakulteten. Detta pris tycks dock ha fastställts, och ännu vid 1832 års promotion var kostnaden densamma, dock med det villkoret att promovendi svarade för parnassens uppsättande (Fak:s prot. 14/6). 1877, den sista promotionen i gammal stil, gjorde parnassen tjänst för sista gången. En konkret föreställning om grupperingen omkring parnassen ger Abraham Rundbäcks teckning från promotionen 1853. Om dess utseende heter det: »I bakgrunden av parnassen på en särskild upphöjning stod en av lager och blommor prydd dubbelkateder, där promotor tronade i den övre katedern och primus stod i den nedre. Framför oss sutto de små kransbärerskorna, och på ömse sidor stodo i en vidsträckt halvcirkel magistrarne. Frammanför

Parnassen i Lunds domkyrkas högkor 1853.
Skiss av Abr. Rundbäck.

katedern på tämligen långt avstånd därifrån suto i en halvcirkel, vända mot katedern professorerna och honoratiores till ett antal av 70 à 80 personer»²⁴.

LÄKTARE

För att skaffa nödigt utrymme åt deltagarna i promotionen byggdes vid 1768 års jubelfest särskilda läktare uppe i koret — huruvida sådana tidigare funnits har ej kunnat utrönas. Då

²⁴) Det akademiska Lund vid 1800-talets mitt. Abraham Rundbäcks Lundaminnen Utg. av H. Pleijel. Lund 1944, s. 41 f. (Skr. utg. av Fören. Det gamla Lund. 26).

dessa läktare även kunde bli behövlige i framtiden vid större högtidligheter, vände sig akademiska konsistoriet till domkyrkorådet för att träffa en överenskommelse om deras överlåtande till domkyrkan. Domkyrkorådet var, såsom framgår av större akademiska konsistoriets protokoll (1771 1/5 § 2), icke benäget härför ty det heter:

»Föredrogs ett ifrån vällovl. domkyrkorådet här i staden under den 27:de sistl. april till Cons:m acad:m avlåtet brev, innehållande ett sådant svar uppå Cons:ii acad:ci förfrågan, huruvida domkyrkorådet skulle vilja inlåta sig uti någon avhandling med kongl. akad:m om de uti domkyrkans kor vid jubelfesten uppbyggde läktare, så att de kunde komma att bibehållas till nyttjande vid framdeles förefallande solenniteter, att som berörde läktare icke kunna tjäna domkyrkan till nytta eller prydnad: så kan domkyrkorådet däruppå icke hava något annat avseende än vad blotta materialerna vidkommer, varföre ock domkyrkorådet vill, sedan tiden till deras förauktionerande [äldre uttryck = bortauktionerande] blivit kungjord, förordna någon, som så mycket därav inropar, som domkyrkan ganeligt vara kan».

Man beslöt att remittera skrivelsen till inspectores aerarii och räntmästaren, som senare tillstyrkte läktarnas bibehållande, vilket också blev universitetskanslerns beslut. Efter allt att döma gjorde dessa läktare sedan tjänst, så länge promotionerna försiggingo uppe i munkkoret.

MUSIK

Under det man intågade i kyrkan liksom under promotionshögtidligheten i övrigt utfördes musik av akademiska kapellet eller annat därför anlitat kapell. Att detta inslag särskilt uppskattades av den profana hopen framgår t. ex. av den tidstypiska

notisen från 1757 års promotion i Lärda tidningar nr 68, däri det heter, att »i övrigt har en vacker musik, som vid detta tillfälle uppfördes av Akademiens kapell, i alla mål förnöjt de många församlade åskådarna av bägge könen, i synnerhet dem, som till lärdare saker ej kunde sträcka sin uppmärksamhet». Under den föga skicklige och något närige kapellmästaren Christian Wenster förekom vid flera tillfällen trassel om ersättningen (se bl. a. nedan s. 66) och genom kanslersbrev 1790 4/6 bestämdes, att det ankomme på promovendi själva, om de vid promotionen ville ha musik och att de i sådant fall ägde rätt att antaga den som därför minst fordrade utan att vara förbundna att betjäna sig av kapelldirektören. Vid 1790 års magisterpromotion skaffade också promovendi musik från angränsande garnisonsstad och detta bruk bibehölls, som Fallén berättar (se ovan s. 10), till allmän belåtenhet vid flera av de följande promotionerna.

Sedan man samlats omkring parnassen, alla intagit sina platser och promotor uppstigit i övre katedern samt inhämtat kanslers eller, om denne ej var närvarande, prokanslers uppdrag att förrätta promotionen, vidtogo de urgamla, djupt meningsfyllda ceremonier, för vilkas betydelse här en kort redogörelse bör lämnas, i sina huvuddrag efter Eks kortfattade och pregnanta framställning²⁵.

Redan uppstigandet till promotor i katedern var symboliskt. Det skulle beteckna att promovenderna icke skulle sätta sitt ljus under en skäppa, icke längre dväljas i skuggan och skolkvalmet; till en påminnelse om att de hittills varit blott åhörare men därefter hade rätt att själva uppträda som lärare (allt efter de gamla romares exempel, som uppkallade till sig i tribunalet de

²⁵) Nord. univ.-tidskr. Årg. 3 (1857): H. 2, s. 15 ff.

tappreste av soldaterna och där offentligen lovordade dem till en sporre för de övriga).

DOKTORSHATTARNA

Doktorshatten skulle vara frihetens sinnebild, icke den tygel-lösa som i lärdomens republik icke borde tålas, utan den sansade. Friheten från skoltvånget, friheten att offentligen uppträda såsom undervisare skulle hatten beteckna. Den skulle vara *rund* för att erinra promoti, att de på framställda frågor borde giva avrundade, välordnade och rediga svar och icke i likhet med de gamla sofisterna slå omkring sig med ett otydligt och gåtligt ordkram.

Teologernas hatt var svart, i äldre tider var juristernas vit och medicinarnas himmelsblå, svart färg blev senare även för dessa vanlig²⁶. Filosofernas hatt var violett; dock ovisst om vid någon magisterpromotion i Sverige filosoferna också burit hatt på huvudet jämte lager. Tidigt, i Lund åtminstone sedan 1706 (Herman Schröder talar om »mössa översatt med juveler»), bestod i varje fall den filosofiska doktors- eller magisterhatten av en miniatyrhatt. P. G. Ahnfelt talar om »en sidenhatt i miniatyr», som bars på bröstet²⁷. Denna miniatyrhatt, »som till ett dockhuvud, förde av sig själv tanken på ett doktorat i miniatyr och gav förmycket rum åt lastarena»²⁸ samt bortlades vid promotionen 1856. Petitioner vid skilda tillfällen på 1700- och 1800-talen att åt filosofie magistrar, t. ex. i Uppsala 1767, 1773 och 1812, förvärva rättigheten att bära riktig hatt möttes med avslag. På senare tider ha emellertid de veckade svarta filosofie doktorshattarna i na-

²⁶) L. J. Colling, *Diss jur. de legibus vestiariis*. Lond. Goth. 1778, s. 13.

²⁷) P. G. Ahnfelt, *Studentminnen*. 2 uppl. D. 1, 1882, s. 110.

²⁸) Ek a. a. s. 17.

turlig storlek införts, i Uppsala 1935 och i Lund 1937, så att nu även på denna punkt den gamla skillnaden mellan de tre s. k. högre fakulteterna och den filosofiska är utplånad.

BÖCKERNAS HOPSLAENDE

»De öppnade böckerna skulle erinra kandidaterna om, varifrån de hade hämtat det vetande, varföre de nu skulle belönas, erinra dem, vilka som hittills varit deras lärare och ledare. Fastän de nu själva skulle kallas magistrar eller lärare, borde de likväl hava dessa sina forna lärare, litteraturens yppersta, ur vilkas källor de hade öst, för ögonen. De borde icke tro sig vara så fullärde, att de för beständigt kunde ställa böckerna på hyllan; — men å andra sidan borde de hava något inne, så att de icke alltjämt måtte behöva, såsom skolpilten till sitt lexikon, taga sin tillflykt till böckerna för att reda sig. Det var på detta och ingenting annat, som det ofta missförstådda bruket med *böckernas hopslående* syftade. Det skulle alls icke beteckna, att de nu hade studerat nog, utan endast, att, sedan de gjort sig väl bekanta med vad föregående bearbetare av ett visst ämne hade åstadkommit, de skulle veta att på egen hand gå vidare, bilda sig en självständig åsikt och lösgöra sig från den blinda auktoritetstrons fjättrar». Den av Ek här påtalade missuppfattningen av ceremonien med böckernas hopslående går överallt igen i populärvetenskapliga skildringar. Strindberg²⁹ talar sålunda ironiskt om att med denna handling skulle »erinras om att numera den nye magistern icke behöver läsa i bok mera utan är fullärd». Bruket bortlades i Lund vid 1856 års promotion men bibehölls i Uppsala ännu några år. Enligt ett fakultetsbeslut (1/12 1719) förklarades det, »att var

²⁹) Svenska folket. Bd 2, s. 53. (Saml. skr. 8.)

kandidat får av promotore var sin bok för sig i stolen»; längre fram i tiden medförde promovenden en bok, en psalmbok eller ett lexikon, som öppnades vid en formelartad tillsägelse av promotor, »aperite libros» (öppnen böckerna) och slöts med en duktig smäll, så att »damerna nedanför parnassen hoppade till av förskräckelse», efter tillsägelsen »legite libros» (sluten böckerna) eller »claudite jam pueri! rivos; sat prata biberunt» (dämmen nu upp bäckarna, gossar, ty ängarna ha druckit nog).

DOKTORS- OCH MAGISTERRINGARNA

Ringarna, på vilka ofta anspelades i promotionsdikter, t. ex. av G. L. Schevenius 1772, då det heter:

Doctrinae pariter veniunt insignia laurus
perpetuo viridens, annulus atque liber,

skulle erinra om doktorernas och magistrarnas på promotionsdagen ingångna trolovning »med den kyska jungfrun Sophia», såsom man uttryckte sig. Under tidernas lopp ha de haft något växlande utseende. Den filosofiska har alltid återgivit en bunden lagerkrans och aldrig saknats vid någon promotion. Inom de övriga fakulteterna har utdelningen av ring icke alltid ägt rum. Att den teologiska utdelades, t. ex. 1672, framgår av C. Weisers tidigare citerade *Carmina gratulatoria*, däri det efter diverse besynnerliga utflykter i stjärnevärlden heter:

Extemplo præsul venerandus, jussa capessens
duxerat in templum doctorem, rite creandum.
Præmissis facibus, magnâ comitante catervâ,
ut sponsus sponsam, ad complexus, oscula hiantem,
imponens capiti natam bombyce tiaram,
annellum digito, & quæ cætera sacra supersunt.

Om denna äldre rings utseende äro vi utan underrättelser; den nuvarande teologiska doktorsringen i Lund har i relief grekiska kors omgivna med solstrålar. Den juridiska doktorsringen har på ena hälften i relief en lagerkrans, på den andra en ek-lövskrans, i de båda fogarna sammanbundna med ett korsformat band. Den medicinska återger i relief oregelbundet lagda lagerkvistar med en fogad äskulapistav och en omkring lagerkvistarna slingrande Æsculapii orm. Den filosofiska återger en lagerkrans.

LAGERKRANSEN

Av de övriga insignierna erinrar intet så uppenbart om sambandet med antiken som lagerkransen. I epilogen uppmanar Tegnér promovendi att icke glömma dess anor, ty

från Febus stammar han, från ljusets gudom,

och Ek förklarar vackert att den som »segerlönen efter den långa kampen med det alltjämt flyende, till nya ansträngningar manande idealet skulle erinra om Apollos strid och seger, Apollos, i vars hägn den antika uppfattningen ställde ej blott skaldekons-ten, utan all skön konst, allt ädelt vetande». De frånvarandes kransar tillställas dessa antingen per post, eller om vederbörande vistas i staden genom marskalkar, dem övermarskalken härtill utser.

Ett par inslag i själva kransutdelningsceremonien ha här sitt givna rum.

KRANSFLICKORNA

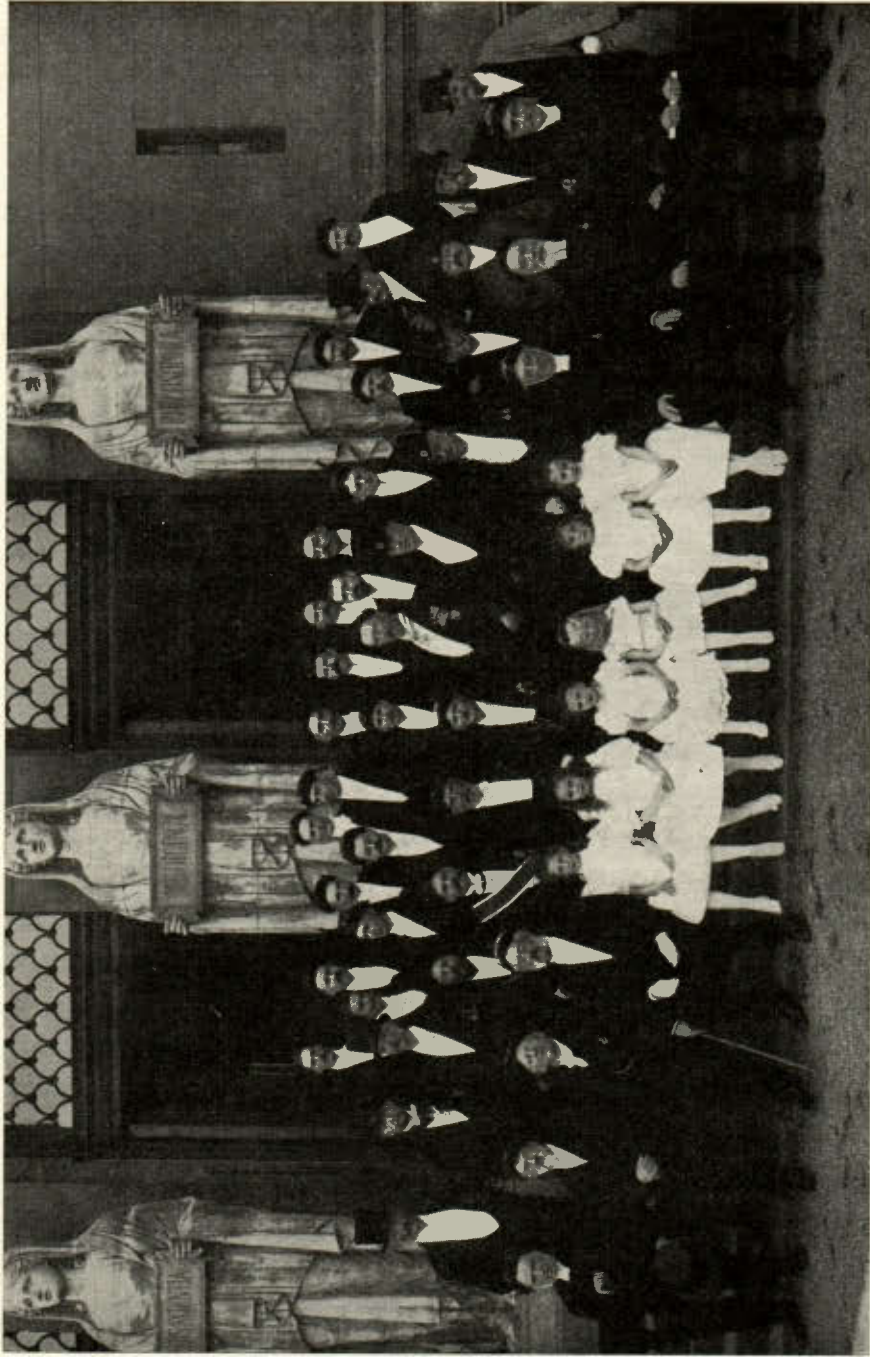
De små kransflickorna eller, som de i äldre tid gärna kallades, kransbärerskorna, vilka utgöra ett så vackert inslag i de

lundensiska promotionerna, äro något specifikt för Lund. Någon motsvarighet finns varken i Uppsala, Stockholm eller Göteborg. Uppgiften om när den vackra seden först kom i bruk äro mycket svävande. En genomgång av källorna visar emellertid, att den är åtskilligt äldre än man i vanliga fall antar. J. G. Ek anger t. ex. som tidigaste datum 1817.

Den bekante lundaprofessorn Carl Fredrik Fallén har i sina tidigare citerade Biografiska anteckningar skildrat magisterpromotionen på 1790-talet. Först i processionen kom akademivakten, och därefter följde promotor, decanus och promovendi, »bärande sina kransar på armen». »De frånvarandes kransar», fortsätter Fallén, »bäres av en yngling, t. ex. en av professorernas små söner. Men professor Sjöborg, såsom promotor antog sin unga dotter härtill, och sedan den tiden blev detta nya mod bibehållet.» Att de närvarande magistrarna skulle bära sina kransar var ingen nyhet, men däremot var det tidigare praxis att de frånvarandes kransar på förhand placerades i katedern (»men absentium kransar lägges förut uppe uti stolen» enligt fakultetsbeslut 1/12 1719).

Om den Sjöborgska promotionen 1811 har emellertid Fallén alldeles missmint sig, när han på 1820-talet nedskrev sina biografiska anteckningar. Achatius Kahl³⁰, som alltid har väl reda på sig, vet bättre besked. »När Sjöborg var promotor vid 1811 års promotion» heter det, »bidrog hans fyndighet i betydlig mån till ökande av aktens högtidlighet. De gamla, nu nästan urmodiga ceremonierna, som hos många väcka löje, förstod Sjöborg att föryngra genom nya, glada då för tillfället passande scener. Bland sådana minnas vi ännu en, då nio av stadens vackraste småflickor, Amelie Ramel, Wilhelmina Faxé, Betty och Carolina Engelhart, Erika Tegman, Laura Lundblad, Lycka Sommelius, Marie Lilje-

³⁰) Tegnér och hans samtida i Lund. 2 tillökade uppl. (1868), s. 55. Sina minnen som kransbärrerska vid promotionen 1862 har Helesine Ljunggren på ett förtjusande sätt skildrat i *Två akademiska fester i Lund* (Hågkomster och livsintyck. 7. 1926, s. 84 ff.).

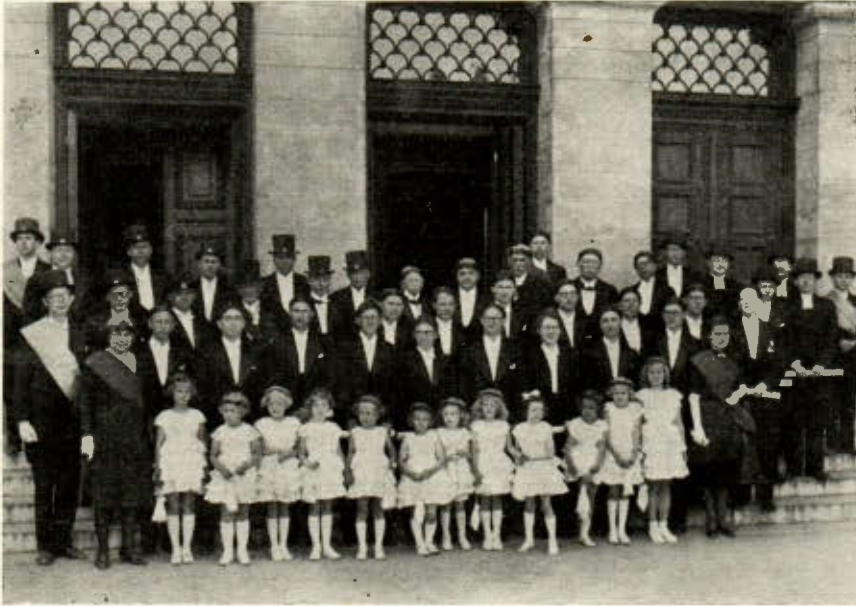

Från doktorspromotionen 1900.

walch och Augusta Rosenschöld utsågos av Sjöborg att vid promotionshögtidligheten bära magisterkransarne. Klädda i vita dräkter, med sandaler på fötterna och blomsterkransar på huvudet, beledsagades de unga sånggudinnorna av en tioårig, även bekransad och vitklädd Apollo, som bar magisterringarne på sin lyra. Och den bildskönaste fullvuxna flicka, som Lund då ägde, mamsell Lampa, anförde sina yngre systrar och spridde sitt sken kring deras tåg över Lundagård och Lilla torg, genom katedralen, upp på parnassen, där de lätta gestalterna som sylfider svävade över gudaberget, vilket även var bekransat med blommor och lager. Akten var både högtidlig och romantisk. Alla voro högst belättna med Sjöborg ej blott som vanlig promotor utan även som ceremonimästare för tillfället.»

Att det är Kahl, som i detta fall har rätt, bestyrkes av Lunda-tidningen Nytt och Gammalts referat (1811 nr 26 26/6), som livligt understryker det lyckade i den Sjöborgska nyordningen. »Så väl vid utgången som vid ankomsten», heter det, »börjades processionen av vitklädda barn, av vilka en gosse på en plateau (= bricka) i form av Apollos lyra bar de gullringar, som vid ceremonien nyttjades, och nio små flickor buro de frånvarande magistrars kransar». Ceremonielet är sålunda fullt utbildat 1811. Det är inte svårt att se, att det är Apollo och de nio muserna som av Sjöborg beretts rum vid den lundensiska promotionshögtidligheten. Det låg också nära till hands, och det är frestande att anföras en gratulationsdikt, i vilken det mytologiska inslaget i den tänkta promotionen är precis detsamma som i den verkliga promotionen 1811, så att man vore frestad att tala om att verkligheten här härmat dikten. Det är ingen mindre än Erik Johan Stagnelius, som i sin av Fredrik Böök 1924 funna förstlingsdikt, en gratulation till sin vid 1805 års promotion tydligen frånvarande informator Per Brusenius skriver:

Från doktorspromotionen 1943.

Ach, hvilken lustig syn sig ter!
 En skön och präktig gudaskara
 ifrån Olympen hastar ner
 att snart i Lund tillstädes vara.
 Den första som jag skåda får,
 Apollo är och vid hans sida
 på lätta moln Minerva går
 och nie skönheter i hennes fotspår skrida.
 Men hastigt stanna de. Apollo gör en fråga:

Säg mig Minerva, är det nog
 att vi till Lund directe tåga
 precis som bönder till en krog?
 Uppå en värdig man
 på Ölands strand vi böre tänka
 och samme man (tillade han)
 vi böre lagerkransen skänka.
 Ja, låt oss göra det, var straxt Minervas svar,

och hela hopen sig på Ölands strand nedsänkte,
och nyss Apollo hos dig var
och glad dig lagerkransen skänkte».

Om inte mytologiska anspelningar av detta slag voro så vanliga i den akademiska festpoesin — det talas ideligen om »nio systrar», »gröna lagerkransar bundne av nio vishetsfröknar vid det lagerlöfvade vishetsberget» m. m. sådant — vore man böjd att antaga, att det funnits kransflickor med i promotionen redan 1805 och att Stagnelius i så fall av sin informator eller någon annan lundensare fått berättelsen om detta bruk. En annan reflexion man nästan tvingas att göra är att de Stagneliuska verserna, som väl inte blivit obekanta i Lund, hos någon, kanske Sjöborg, väckt tanken på att med promotionshögtidligheten förbinda Apollo med de nio muserna i mera påtaglig synbar gestalt än diktens. Men som sagt, tillsvidare är det icke värt att av den Stagneliuska gratulationsdikten draga alltför vittgående slutsatser.

Vad beträffar ordningen i processionen intogo kransflickorna från första början andra rummet efter »akademivakten», som 1877 fick vika för »studentkårens standar och fanor». Formuleringen om flickornas uppträdande är i de sedan 1840-talet tryckta »underrättelser» om promotionen något varierande. På 1840-talet heter det: »Tvenne marskalkar på ömse sidor om flickorna, som bära kransar», senare »jubelmagistrarnas och de frånvarande magistrarnas kransar, burna av unga flickor, biträdda av marskalkar» eller något liknande. Antalet har efter hand ökats. Att det skett redan 1826, därpå kunde en passus i hyllningen (av ultimus J. G. Billberg) till damerna tyda (se nedan s. 85), vilket dock inte behöver syfta enbart på kransflickorna, utan kan avse samtliga i högtidligheten deltagande damer, som voro placerade närmast parnassen.

Även eljest har en liten hyllning till kransflickorna insmugg-

Från doktorspromotionen 1943.

lats i verserna till damerna. O. P. Sturzen-Becker sjöng sålunda till filosofie doktorspromotionen 1871:

Ännu igår »de Nio» och Minerva
 oss höllo fängslade i sina nät,
 idag, förlossade och frihetsdjärva,
 vi hylla *Gratiernas* majestät,
 men Gratier, vilkas anor sig förlora
 i *Nordens* saga och mytologi!
 — Du Ingeborgs och Nannas systerflora,
 I blonda rosor! Vem, om icke I?

och 1938 apostroferas »de små som bära Apollons lagrar fram»:

Ni är vårt hopp. Ni får vårt tack. Vi önska
 att ni en gång skall se en sommar grönska
 mer ljus och rik och leende än vår (Sune Genell).

På senaste åren har antalet kransflickor ofta varit tolv. Det är också ett tal, helgat av myten och traditionen. 12 voro Herak-

les' storverk, 12 djurkretsens stjärnor, 12 Israels stammar, 12 apostlarna... Men om man inte visste vad som i denna lilla kortfattade historik anförts om ursprunget till de små kransflickorna, skulle man i det nuvarande antalet knappast igenkänna de nio muserna. Vi förbinda inte så naturligt och självklart, som en Tegnér och Sjöborg gjorde, Phoebus Apollo och de nio muserna med den högtid, som bildar krönet på studierna inom den filosofiska fakulteten vid vårt universitet, den filosofiska doktorspromotionen.

Numera utses kransflickorna av övermarskalken efter samråd med promotor. Till kransflickor bruka tagas dotter av promovend, son- eller dotterdotter till jubelpromovend, dotter av eller annan avkomling av nuvarande eller förutvarande lärare inom fakulteten, dotter av annan universitetet tillhörande eller närstående filosofie doktor, som avlidit men eljest vid ifrågavarande promotion skulle mottagit jubelkransen eller slutligen dotter av marskalk. Endast om tillräckligt antal icke på detta sätt kan erhållas, böra flickor från andra fakulteter anlitas. Helst böra de vara i åldern 4—8 år, icke under tre och ej gärna över tio. För att kunna gå parvis i promotionen, böra de väljas i jämna par och helst vara jämnstora inom paren. Klädseln är helt vit med midjeskärp av vita sidenband, vita strumpor och myrtenkrans på håret. Till att ha uppsikt över kransflickorna utses flickmarskalkar, som i god tid om morgonen före akten avhämta dessa i vagn och till deras nöje och underhållning medföra en lämplig kvantitet konfekt. Kransarna bäras på med vita sidenband klädda stavar parvis av kransflickorna och placeras på ett bord bakom promotor. Även med kransflickorna har generalrepetition brukat anställas.

KANONSALUTEN

Innan kanonsalut kom till användning vid promotionerna i Lund, första gången 1820, skedde kranspåsättningen under trumpetaskall; så t. ex. 1790 enligt Falléns ovan flera gånger citerade berättelse. Antalet skott ha sedan växlat. Vid 1853 års promotion lossades för promotor 4, för jubelmagistrarna 2, för primus 3, för de övriga promovendi 1, utom för ultimus, som fick 2 skott³¹. Under de senaste årtiondena ha lossats 2 skott och givits dubbel fanfar för promotor och jubeldoktorer och 1 skott och enkel fanfar för promovendi och hedersdoktorer. Ibland har man ifrågasatt att indraga kanonsaluten; så 1845, då man diskuterade promotionens vara eller icke vara, varom längre fram (s. 70).

DIPLOMET

Doktorsdiplomen trycktes på 1600- och 1700-talen antingen på papper eller pergament, sannolikt efter promovendis egen önskan; på 1700- och början av 1800-talet förekommer även, särskilt inom filosofiska fakulteten, diplom på vit sidenatlas. För teologie doktorer efter kungl. utnämning tryckas diplomerna på vitt siden. Genom kungl. förordning 1748 stadgades, att »vid akademierne böra på stämplat papper skrivas doktorsbrev in theologia till åtta daler, in jure sex daler, in medicina sex daler, in philosophia, eller så kallade magisterbrev fyra daler silv:mynt, och böra alla som taga gradum, sådane brev utlösa vid tjugo dalers silv:mynts böter»³². Under tidernas lopp har naturligtvis sedan denna avgift väx-

³¹) Det akademiska Lund vid 1800-talets mitt. Abraham Rundbäcks Lundaminnen. Utg. av H. Pleijel. Lund 1944, s. 42. Skrifter utg. av Fören. Det gamla Lund. 26.)

³²) Kongl. maj:ts nådiga förordning angående stämplat papper ^{14/1} 1748 § 10.

lat; 1824 bestämdes, att kostnaden för de högre fakulteterna skulle vara 4:24 sk. och för den filosofiska 2:12, men för doktors- eller magisterbrev som utan prov utfärdas, fördubblas avgiften. De vidhängande sidenbandens färg ha växlat inom de olika fakulteterna: inom den teologiska torde de i äldre tid ha varit svarta, inom den medicinska gröna, och inom den filosofiska torde både svart, himmelsblå, purpur och vit färg ha förekommit. Utan undantag fram till våra dagar har latinet kommit till användning i något växlande formuleringar i diplomerna, som tillförsäkra promovenden »omnibus juribus, titulis, commodis ac privilegiis», alla de rättigheter och privilegier, som åtfölja den akademiska graden.

DOKTORS- OCH MAGISTERFRÅGAN

Efter det promovendi blivit förklarade för doktorer -- resp. magistrar -- skulle promotor, senare en fakultetens adjunkt eller en liten gosse, som i förbigående anmärkt aldrig tycks ha fullgjort detta uppdrag, men som man kanske i en annan funktion kan spåra i den lille kransbärande gossen omkring sekelskiftet 1800, framställa den s. k. doktors- eller magisterfrågan. Denna, som alltid var avfattad på latin och besvarades på samma språk, hade givetvis till syfte att vid promotionen för en större allmänhet ge ett prov på promovendernas snille. Huru det gick till vid detta snilleprov kan man få en föreställning om av den berättelse, som primus vid 1757 års promotion, Carl Nyrén, lämnat: »Fem dagar före promotionen kom jag till Lund, och som prosten magister Sommar, vilken skulle framställa magisterfrågan, icke var i staden utan ute vid sitt prebendepastorat Stävie och Lackalänga, reste jag till honom för att få kommunikation av samma fråga, så lydande: *An selectus ingeniorum publicus, ad peculiare scientias et artes discendas, quibus juvenus aptior et maturior ad*

LECTORI BENEVOLO ARVIDUS MOLLER

Jur. Nat. & Gent. ur & Moral. Prof. Ord.
S. P. D.

Quamvis Philosophia in se satis sit amabilis, nec aliis lenociniis opus habeat, tamen quia pulchritudo ejus non magis pigris oculis perspicitur, quam possessio ejus sine labore acquiritur, ab hominibus tanquam ignotum & laboriosum bonum plane negligetur, nisi illos propositis premiis in amorem ejus alliciendos esse, prudentiores mortalium consultum duxissent. Præmium autem cum nullum Divinæ huic virtuti convenientius, atque magnis erectisque animis dignius sit, quam honor, ingenuas scientias efficacissime promotum iverunt Rerumpublicarum Moderatores, quando strenuus Philosophiæ Cultoribus tanto illustrioribus statuerunt honorum prærogativas, quanto majora commoda & ornamenta ex studiis Philosophicis in totam civitatem, omniaque vitæ instituta redundare, experientia edocti perspexerunt. Talibus gloriæ stimulis ne careret Svecica juvenus, Gloriosissimi Sveciæ REGES providerunt, qui in Suis Academiis, adeoque in alma hac nostra CAROLINA honorum gradus magnificentissime confirmarunt, ut apud nos non modo recte ambiantur, sed etiam publica auctoritate conferantur: quemadmodum, Divina aspirante Gratia, nunc die X. Junii, anni infra scripti, sub auspiciis AUGUSTISSIMI SVECICÆ REGIS, FRIDERICI, veniam indulgentæ CELSISSIMO-COMITE, CAROLO GYLLENBORG, REGIO, REGNIQUE SENATORE, atq; ACADEMIÆ CAROLINÆ CANCELLARIO EXCELLENTISSIMO, Rectore Magnifico, S. S. Theol. Doct. & Profess. HENRICO BENZELIO, vices Procancellarij obeunte, ex decreto Amplissimæ Facultatis Philosophicæ, ejusque Decani, KILIANI STOBÆI, Med. Doct. & Archiatri Regi, atque Historiarum Professoris Celeberrimi, per me LV. Viris, eruditionis soliditate, vitæ integritate, atque morum elegantia commendatissimis, solenniter collati sunt. Inter hos Clarissimus & Eruditissimus Dominus, NICOLAUS RETZIUS, Medicinæ Cultor, honesto loco natus, linguis, scientiis & disciplinis Philosopho dignis sufficienter instructus, atque disputationibus, examinibusque variis Ordini Philosophico optime commendatus, secundum Regiæ Constitutiones Academicas jure meritoque MAGISTER, sive Doctor Philosophiæ est renunciatus. Quapropter omnes & singulos officiosæ & peramanter rogatos volo, velint Clarissimum hunc, a me publica auctoritate declaratum Magistrum, agnoscere, eique titulum hunc, cum omnibus huic titulo adhzrentibus privilegiis, tribuere; quippe cum certo nobis polliceamur, eundem hunc Clarissimum Magistrum, novum suum, quem rite promeruit, honorem semper esse ornaturum atque aucturum. In majorem testimonij hujus publica auctoritate dati fidem hocce Amplissimæ Facultatis Philosophicæ sigillo, nominisque mei subscriptione roboro atque confirmo. Actum Londiniæ Gothorum, die II Junii, Anni MDCCXXXIV.

Magisterdiplom för Nicolaus Retzius 1734.

varia munera in societate rite obeunda redditur, cum fructu et successu optato possit institui?³³ Denna fråga hade prosten Sommar med många apparenta skäl nekat; men jag som kände Consistorii academici handlingar och visste, att det var icke allenast kanslerns utan ock konungens och rådets vilje, att ett sådant snilleval, som här omtalas, skulle vid Lund anställas, varöver en vidlöftig ventilation några år förut förelupit i Consistorio, där saken in utramque partem [= för och emot] varit disputerad, allt som ledamöterna voro mer eller mindre hågade för arbete eller ville undvika detta nya besvär, jag företog mig att bejaka frågan och begärde fördenskull tillträde till arkivet att där ur den vidlöftiga akten och protokollerna utsöka alla de skäl som voro för saken, vilka jag exagererade med all den styrka jag ägde; och dagen före promotionsdagen, då alle närvarande promovendi skulle samlas först hos decanus att överlägga om festiviteterna och sedan hos promotor att taga nödiga underrättelser, hade jag redan mitt svar färdigt, dock utan att visa det åt någon»³⁴.

I regel var det promotor, som bestämde om doktors- och magisterfrågorna, och fakulteten föreskrev det sätt på vilken de borde framställas och av primus besvaras. När Tegnér promoverades 1802 och då var primus, framställdes som magisterfråga, huruvida man kunde hoppas, att vetenskaper och vitterhet skulle göra större framsteg under 1800-talet än som skett under föregående århundrade. Fakulteten hade bestämt, att frågan efter vanligheten skulle av den frågande nekande behandlas och av den svarande jakande.

I enlighet härmed utvecklade också Tegnér den nya tidens

³³) "Om det är möjligt att ett allmänt snilleval till de vetenskapers och konsternas lärande, varigenom landsens ungdom göres mera skicklig och mogen till varjehanda sysslors förrättande i det borgerliga samhället, kan med nytta och önskelig framgång anställas." En utförlig redogörelse för frågans behandling ges i *Lärda tidningar* 1757 nr 68.

³⁴) C. Nyrén, *Charakters skildringar och minnen* (1836), s. 117.

Professor Knut Lundmark lagerkransar författaren Hjalmar Gullberg.

strävanden och förhoppningar och vederlade punkt för punkt frågeframställarens mening. Vid en senare promotion, 1808, hade Tegnér att såsom adjunkt framställa magisterfrågan, som då gällde, »huruvida man med rätta påstår att de sköna konsterna icke mindre än de allvarsamma vetenskaperna bidraga till människans fulländade odling», vilken fråga av Tegnér besvarades nekande. Manuskriptet finns bevarat både på latin och i svensk förlaga. Men efter alla invändningar uttryckte Tegnér i slutet av frågan förhoppningen, att det sanna och sköna skall kunna ingå med det goda i en högre förening. Dessa skulle nu finna en försvarare på Parnassen och i en elegant komplimang till promovenderna skyndar Tegnér sig »att sluta med invändningar mot deras värde, vilka exemplet för dagen bäst och säkrast vederlägger»³⁵.

³⁵) Tegnér's svar på magisterfrågan 1802 är tryckt i *Filosofiska och estetiska skrifter*. Utg. av A. Nilsson och B. Möller (1913), s. 428 ff. och magisterfrågan 1808 *ibid.* s. 164 ff.

Emellertid framställdes under förra hälften av 1800-talet vä-
gande invändningar mot doktors- och magisterfrågans bibehållande
vid promotionerna. Det ansågs att frågan kom för sent, »då de,
till vilka den ställes, redan stå på parnassens sluttning med kran-
sarne på armen och visse, att, svaret må utfalla huru som helst,
så skall dock kransen sättas på deras huvud, — och ännu mera
försent, sedan kransen redan är påsatt»³⁶.

Det ritual, varmed insignierna överräckas åt doktorerna inom
de olika fakulteterna har, med obetydliga ändringar, vid de
senaste årens promotioner haft följande formuleringar:

Teologie doktorer:

Salve, doctissime licentiate!
Accipe pileum, gradus theologici insigne!
Ecce annulus, sinceræ fidei pignus!
En diploma, doctrinæ virtutisque testimonium!
Vale, præclarissime doctor!³⁷)

Juris doktorer:

Salve, doctissime licentiate!
Hunc accipe pileum, honesti felicisque laboris præmium!
Ecce annulus, sinceræ virtutisque testimonium!
En diploma, doctrinæ virtutisque testimonium!
Vale, præclarissime doctor!

Medicine doktorer:

Salve doctissime licentiate!
Accipe pileum (signum libertatis nunc cum maxime lætæ et
caræ)!

³⁶) J. G. Ek, Nord. univ.-tidskr. Årg. 3 (1857): H. 2, s. 17 f.

³⁷) Var hälsad höglärde licentiat! Mottag hatten, tecknet på den teologiska graden
Se här ringen, underpanten på en renhjärtad trohet! Se här diplommet, vittnesbördet
om lärdom och dygd! Farväl, vittberömde doktor! — I formuläret för medicine dok-
torer ha de inom parentes satta orden ibland uteslutits.

Accipe annulum (aureum, signum dignitatis ac pignus fidei)!

Accipe diploma (testimonium honorum et privilegiorum)!

Vale, praeclarissime medicinae doctor!

Filosofie doktorer:

Salve, doctissime licentiate!

Hanc accipe lauream, honesti felicisque laboris praemium!

Ecce annulus, sinceræ fidei pignus!

En diploma, doctrinae virtutisque testimonium!

Vale, praeclarissime doctor!

JUBELDOKTORER OCH JUBELMAGISTRAR

I Uppsala hade man redan vid promotionen 1812 åt fem jubelmagstrar givit jubelkransen. I Lund var man icke benägen att genast tillägna sig bruket. Först 1817 infördes det här, samtidigt som promotionen flyttades från koret till själva kyrkan och fakulteten skaffat sig en egen parnass. Tegnér, som var fakultetens dekanus skämtar som vanligt privat litet vanvördigt över förändringen i brev 1817 1/6 till C. P. Hagberg (Saml. skr. 3, s. 310): »Våra kandidater äro endast 29, men däremot tänka vi promovera 15 jubelmagstrar. Det skall bli intressant att se ålderdomen och barndomen på en och samma parnass.» Men i tjänsten tog han saken allvarligare och uppsatte i koncept följande elegant formulerade bjudningsbrev till de kvarlevande magistrarna från 1766 års promotion:

»Vid förestående magister-promotion ärnar Filosofiska fakulteten i Lund att så väl till ett vedermäle av sin aktning för åldriga förtjänster som till högtidlighetens ökande ånyo utdela lagerkransen åt de ännu levande herrar och män, som för 51 år sedan vid denna Kongl. akademien erhållit filosofiska graden. Då Tit[ulus]

befinner sig ibland dessas antal, har fakulteten härmedelst äran att underrätta om detta sitt beslut med tillkännagivande, att promotionen anställes den 22 instundande juni och att fakulteten med synnerlig fögnad skulle se, om omständigheterna tillåto Tit. att med sin personliga närvaro hedra akten.» (I ungefär liknande vändningar ha sedermera jubelpromovendi brukat inbjudas.) När Tegnér själv blev promotor 1820 lade han synnerligen stor vikt vid jubelmagistrarnas promotion, och i epilogen bjuder han som bekant de nyinvidge att »efter den femtioåra striden» fira »guldbröllopsfesten med sanningen» och hälsar dem:

»Välkomna då, i silverhårade,
I Febi svaner, o! välkomna åter
till samma tempel som idag er rymmer,
till samma lager ej förvissnad än,
men blott ett halft århundrade mer mogen».

25-ÅRSJUBILERANDE

Vid flera tillfällen har 25-årsminnet av promotionen firats. Ett förslag framställdes sålunda 1869 att fira detta, och med anledning av en utsänd inbjudan samlades 31 deltagare till en högtidsfest på Akademiska föreningen. Middag intogs på stadshuset, där 1844 års doktorsmiddag hållits; vid varje kuvert låg en frisk lagerkrans. 1893 samlades också talrika doktorer från den stora promotionen vid universitetets 200-årsjubileum 1868. Allmänt ha dock aldrig dessa privat anordnade minnesfester slagit igenom utan blivit mera tillfälliga episoder.

HEDERSDOKTORER

I äldre tider utdelades värdigheten av doktorer honoris causa mycket sparsamt och i regel endast vid jubiléer och andra större

festligheter. Sålunda kreerades vid universitets första sekularfest 1768 ett stort antal hedersdoktorer inom de tre högre fakulteterna och inom den filosofiska en mängd hedersmagistrar. I den förteckning över promoti inom den senare fakulteten, som åtföljde promotionsprogrammet, göres en bestämd skillnad mellan »sacrae regiae majestatis gratia speciali promoti», av särskild kunglig nåd promoverade, och »ordinarii», efter avlagda prov promoverade. Även vid universitetets andra sekularfest 1868 promoverades inom alla fakulteterna ett stort antal hedersdoktorer. Sedermera ha, såsom framgår av tabellerna (dock ej angivna för den filosofiska fakulteten), hedersdoktoraten något mindre frikostigt utdelats.

PROMOTIONSDRÄKT

I äldre tider synes man icke haft någon enhetlig klädsel utan ekiperat sig efter råd och lägenhet. Herman Schröder uppger sålunda, att vid promotionen 1706 »hans kappa var av sidentyg, fodrat med sammet»³⁸, och Carl Nyrén, att han 1757 var »så hederligen ekiperad som någon förmögnare yngling kunde vara»³⁹. Till promotionsdräkten hörde under alla omständigheter värja; den bars ännu i slutet av 1800-talet. Den nämnde Nyrén reste enkom till Göteborg för att köpa sig en sådan, men fick en silvervärja till skänks av August Alströmer. Sedan Gustav III infört den svenska dräkten, var denna promotionsdräkt⁴⁰, men i motsats till vad fallet var i Uppsala, där den bars långt in på 1830-talet och avlystes först efter en långvarig opposition⁴¹, var den bortlagd i Lund redan 1811. Kahl, som alltid är väl underrättad,

³⁸) Herman Schröders levernesbeskrivning. Utg. av H. Pleijel (1940), s. 43.

³⁹) C. Nyrén, *Charakters skildringar och minnen* (1836), s. 117.

⁴⁰) E. L. Backman, *Doktorspromotioner i Uppsala förr och nu* (1927), s. 56 ff. och där anförda litteratur.

⁴¹) Eva Bergman, *Den nationella dräkten* (1938). (Nord. museets handlingar. 8.)

skriver nämligen om detta års magisterpromotion på tal om ultimus, att »klädd efter den tidens bruk i svart frack (jacka och kappavoro då redan urmodiga), med pudrad hjässe, värja vid sidan, i skor och svarta silkesstrumpor hälsade Bergqvist från parnassen den sköna skara, som bekransade dess höjder»⁴². Ett arv från den svenska dräkten är det röda sidenband, som marskalkerna alltjämt bära vid promotionerna i Lund. Bar universitetet och studenterna sorgdräkt, när promotion inträffade, avlades denna för dagen; så t. ex. 1844 med anledning av Karl XIV:s fränfalle.

BÖN OCH TACKSÄGELSE

Enligt konstitutionerna skulle promotionshögtidligheterna avslutas med tacksägelse. Ett prov på en sådan promotionsbön av hospitalspastorn P. Malmström har bevarats i Lunds Weckoblad (1775 nr 26):

»O, Du allvise Gud!, all visdoms och kunskaps outsägeliga källa, som icke allenast befallt, att vi dig om vishet och förstånd anropa skola, utan ock av nåder förunt vårt kära fädernesland jämte din gudomeliga vishet allehanda berömmeliga vetenskaper och fria konster, vilka såsom små ljus alltid pläga följa efter det stora evangelii ljus. Vi tacke dig av alla krafter för en sådan välgärning och berömma din godhet. Vi prise ock den välsignelse, med vilken du behagat anse detta vårt visdomssäte, den Karolinska akademien, och låtit henne vara en fruktsam moder, som tid efter annan kunde föda sådana söner, genom vilka ditt namns ära, församlingens uppbyggelse och fäderneslandets välfärd kan befrämjas. Av samma din välsignelse se vi ock på denna dagen ett antal av sådane unga män, som genom flit och övning uti

⁴²) A. Kahl, Tegnér och hans samtida i Lund. 2 uppl. 1868, s. 56.

varjehande lovlige vetenskaper gjort sig värdige till att lära och undervisa andra.

Helga, O Herre!, denne deras undfångna nya heder och avböj alla köttsliga tankar och avsikter, som kunna hindra dem ifrån det rätta ändamålet att endast uti allt företagande söka din ära; och giv dem ytterligare lycka till deras lovlige övningar, varigenom de skola bekväme varda till din församlings och fäderneslandets tjänst, men bevara dem nådeligen, att de icke tänka, tala eller lära något, som strider emot den himmelska visheten. Giv dem nåd, o Herre!, att de så anställa hela deras vandel på jordene, att de omsider måge krönas med ärones oförvanskeliga krona i Himmelen.

Uppehåll ävenväl, o Gud!, med dine råd akademiens kansler, att han alltid bidrager det, som befrämjar akademiens uppkomst, flor och förmån.

Förlän dess prokansler nådene till att befordra din ära, församlingens och akademiens nytta!

Välsigna akademiens rektor, att han må sitt ämbete väl förstå och förvalta! Låt din visdoms anda vila över samtelige professorerne, att de bygga alla deras undervisningar på den rätta grunden och aldrig förgäta det egenteliga ändamålet!

Giv ock den studerande ungdomen nåd till att tillväxa såsom uti ålder alltså ock uti nåde och visdom; men undfly allt bedrägeri och förförelse och efterfölja alla goda exempel och således tjäna dig i en sann fruktan och det allmänna bästa i en god avsikt!

Allt detta ville och tackes du, vår nådige Gud, höra och göra för Jesu Kristi skull! Amen.»

Vid några tillfällen, från 1835, talas det om formliga predikningar; en berömd sådan av Thomander är tryckt⁴³. Bönförrättare, vartill vanligen någon vid universitetet anställd prästman väljes, utses av promotor.

⁴³) Predikan hållen vid magisterpromotionen i Lund midsommaraftonen 1835. Ämne: Kunskapens företräden och faror. Lund 1835. (Omtr. Skrifter. 1. 1878).

DOKTORMIDDAGEN

Om doktorsmiddagen stadgade konstitutionerna:

Efter promotionens slut skall promotor eller någon annan aktad man, som av de promoverade blivit utsedd till värd, bjuda till måltid kanslern, om han är närvarande, prokanslern, rektor, professorerna, räntmästaren och akademisekreteraren samt dessutom rector scholae, fakultetens adjunkter och stadsförsamlingens präster. Var och en av de promoverade får även bjuda en person, med det villkor, att han för honom betalar sex mark. Om promotor eller värden tillstodjer flera att komma skall han böta, såsom om rektorsmåltiden stadgat är [för varje otillåten gäst sex marker]. Till samma straff skall han vara förfallen, om han dagen efter anställer gästabad. I de högre fakulteterna skall det stå alla kandidaterna fritt att på samma villkor bjuda flera med värdens tillstånd⁴⁴.

Hur allvarligt dessa bestämmelser om måltiden togos framgår på många ställen av protokoll och handlingar. Den 13/1 1688 förmanade filosofiska fakulteten närvarande kandidater att göra nödig anstalt om promotionsmåltiden. Av de 50 daler, som kandidaterna överenskommit om att erlægga till promotionen, föreslog fakulteten, att 30 skulle anslås till måltid och de övriga 20 till »andra necessarios sumptus»⁴⁵.

Ett intermezzo från långt senare tid visar, hur strängt efter orden man tillämpade konstitutionernas föreskrift om middag i promotors eller annan hederlig värds hus. Vid 1800 års medicine doktorspromotion uppstod tvist om arvodet för musiken (se s. 66) och härvid gjordes också anmärkning på utgifterna för middagen. Promotor, professor Barfoth framhöll, att då ingen av promovendi voro i staden närvarande före promotionen och dessa tydligen ta-

⁴⁴) Lunds akademis constitutioner . . . utg. av F. Schrevelius (1832), s. 97 f.

⁴⁵) Fil. fak. arkiv. Ser A. I. Protokoll 1682-97, s. 167.

Matsedel promotionsmiddagen 1862.

git för givet, att nu som tillförne fakulteten därom föranstaltade, hade professor Barfoth låtit besörja denna måltids anställande i sitt hus. Visserligen skedde detta icke med tanke på att hans kostnader skulle ersättas men som promotionsavgifterna funnos tillräckliga och han för egen del saknade all enskild förbindelse till frikostighet emot de promoverade doktorer, så uppfördes för middagen 65 Rdr bland promotionsavgifterna. Enligt kanslerns beslut skulle emellertid denna summa vara i beredskap att avlämnas, »emedan den icke grundar sig på föregånget kontrakt, varmed den efter föreskrift bort dokumenteras»⁴⁶.

Vid någon promotion har det hänt, att den gemensamma middagen uteblivit, emedan man icke kunnat överenskomma därom. Carl Nyrén berättar sålunda från 1757 års promotion, att »som ingen överenskommelse träffades angående den tilltänkta kollationen, gjorde jag en liten kollation för min egen räkning och bjöd

⁴⁶) LUA. Kansl. Ser. A I. Nr 99. Cons. maj. renov. prot. 1801—02, s. 33 f.

därtill promotor och dekanus jämte några andra vänner», och tillägger han med sin sedvanliga belåtenhet, »dem jag med renskt vin och konfekt trakterade långt in på natten»⁴⁷.

I samförståndets tecken skedde däremot doktorsmiddagen 1856, från vilken Eks vackra skildring må anföras:

»Följde så middagen, arrangerad av promoti på Akademiska föreningens solennitetssal för omkring 300 personer, en festmåltid, som utgör kulminationspunkten i promotionsdagens fröjd. Under festen i kyrkan hava visserligen föräldrar och anhöriga med sitt deltagande, men likväl blott såsom åskådare, följt förhandlingens gång; här äro fäder och bröder i egentlig mening deltagare i handlingen, såsom lagerkrönte sonens och brodrens gäster. Även damer hade infunnit sig, för att från galleriet vara vittnen till en stämning, som blott vart tredje år återkommer, till en måltid, som skulle vara lång, om den icke genom mycken rörlighet och många små muntra eller vänskapliga påhitt under formen av så kallade *tryckningar* förkortades. Även av skånsk allmoge, besläktad med en och annan promoti, såsom deltagare i måltiden, ett antal representanter»⁴⁸.

På 1800-talet har middagen hållits på olika ställen. Några gånger, t. ex. 1817 och 1820, hölls den i domkapitlets stora sessionsrum, 1826 på Malms källare, på 1840- och 1850-talen omväxlande på Stadshuset och Akademiska föreningens stora sal, som därefter blivit traditionell lokal. Så länge gamla botaniska trädgården med orangerirummen funnos kvar, plögade man där intaga kaffe och förfriskningar.

⁴⁷) C. Nyrén, *Charakters skildringar och minnen* (1836), s. 118.

⁴⁸) [J. G. Ek.] *Blick på den svenska magistergraden och berättelse om promotionen i Lund den 31 maj 1856*. Lund 1856, s. 22.

PROMOTIONSBAL

På middagen följde åtminstone från slutet av 1700-talet promotionsbal, som hölls på olika ställen, ibland i biskopshuset, så t. ex. 1805, senare hos Wengberg och efter tillkomsten av Akademiska föreningens hus på stora salen där. Det anfördes emellertid tid efter annan, att balen på ett icke önskvärt sätt avbröt det gemyntliga samkväm, som följer och bör följa på en promotionsmiddag och att långt ifrån alla promovendi voro roade av dans eller ägde anhöriga, som önskade deltaga i en bal. Sista promotionsbalen hölls 1897.

KOSTNADERNA

Efterräkningarna kommo slutligen i form av gäldande av kostnaderna för promotion. I äldsta tider hade promotor att svara för räkenskaperna, senare omhänderhades de av ultimus. Så länge ultimus utsågs, ålåg det nämligen honom att i samråd med sina medpromovendi svara för vad som från promovendis sida borde åtgöras vid promotionen och att också handhava ekonomien. På senare tid ha ultimus' åliggande i detta hänseende ombesörjts av övermarskalken, som med biträde av ett växlande antal marskalker sörjer för ordning, kransar, middag o. s. v. Ett par episoder, som visa kostnadernas storlek, kunna här anföras.

Bland utgifterna för promotionen utgjorde i äldre tider avgiften till promotor en ganska betydande post. Konstitutionerna (s. 99) stadgade, att »till promotor för dess besvär vid själva promotionsakten skall var och en filosofie magister giva uti hedersskänk sex daler; men i de högre fakulteterna giva de promoverade tillsammans sextio daler». Samtidigt föreskrevs, att »de-

kanus och promotor skola så jämka alla utgifter till promotionen och måltiderna, att hela kostnaden för en filosofie kandidat icke kommer att överstiga en summa av trettio daler, i de övriga fakulteterna ett hundra femtio eller, om en enda promoveras, tvåhundra tjugofem»⁴⁹.

En segsliten, tidigare omnämnd (sid. 62) tvist om utbetalande av arvodet för musiken till kapelldirektören Wenster vid medicinska doktorspromotionen 1800 har föranlett, att räkningarna för det gemensamma sammanskottet till promotionen blivit bevarade, till och med till varierande belopp. Promotor Barfoth specificerar första gången⁵⁰ inkomster och utgifter sålunda:

Debet.

Emottagit promotionsavgift (:25 RDr pro persona):	
av 18 promovendi	480:—
Promotionsavgiften för doctorerne Sönnenberg och Kjerner (av vilka den förre blivit antagen till gratis och den senare för sina fattiga villkor ännu ej kunnat betala) skall enligt Hans Excellens Kanslerns befallning av fakulteten erläggas med	50:—

Kredit.

1:o Enligt författningarne:	
Till biblioteket för 20 promoverade doktorer	80:—
Till änkekassan för d:o	40:—

⁴⁹) En egendomlig avgift, vars författningsenliga grunder här icke undersökts, utogs i äldre tid från i Lund kreerade teologie doktorer. Större akademiska konsistoriet anhöll nämligen 1792^{17/11} § 2 om befrielse från den avgift, som enligt författningarna utgingo till Uppsala universitetsbibliotek och att den hädanefter i stället skulle tillfalla Lunds universitetsbibliotek.

⁵⁰) LUA. Kansl. Ser. A I. Nr 99. Cons. maj. renov. prot. 1801—02, s. 35 f. — Summan på promotionsavgifterna anges verkligen till 480:—, ehuru den bort vara 450:—.

Charta-Sigillata till doktorsbrevet	30: 2: 11 ⁵¹
Middagsmåltiden	65: — ⁵²

2:o Enligt vanlig praxis:

Promotors honorarium å 3 RDr pro persona (uti filosofiska fakulteten får promotor 2 RDr pro persona av minst 40 kandidater)	60: —
Notariens arvode	20: —
För parnassens klädsel	12: —
Pedellerne	10: —
Vakt och ringare	5: —
Prästen som gjorde bön	6: —
Klockaren och dess dräng	2: 24
Snickaren	5: —
Boktryckaren	33: 29
Bokbindaren	5: 23
Musiken	20: —
Orgeltramparen	—: 16: —
Nattvakten i kyrkan	—: 16: —
Till assemblén (enligt herr doktor Sönnenbergs förordnande)	20: —

3:o tillkomne utgifter:

Ytterligare för parnassens klädsel, enligt Hans Excel- lens Kanslerns befallning	21: 16 —
Ytterligare för musiken	13: 16 —

Summa RDr 449: 46: 11

1784 anslogo magistrarna vid sammanträde till reglerande av sina utgifter 100 dlr smt eller 16 rdlr 32 sk. specie till utdelning

⁵¹⁾ Här om se ovan s. 51.

⁵²⁾ Här om se ovan s. 62.

till de fattige i Lund. Utdelningen verkställdes av rektor magnificus och några av professorerna, däribland promotor, »efter bästa vett och samvete», och Lunds Weckoblad (nr 26) prisar i höga tonarter »herrar magistrarna, som vid detta för dem glada tillfället ihågkommit de fattiga med så anseelig nåde-gåva till någon hjälp uti deras svåra och beklagansvärda tillstånd». Vid ett annat tillfälle, magisterpromotionen 1826, insamlades vid middagen till »grekernas förmån inom en halv timma nära 300 rdr b:co».

SÄRSKILDA EPISODER

Vid några promotioner i Lund ha avvikelser i det eljest noggrant bestämda ritualet gjorts, som här icke alldeles böra förbigås. Det mest berömda tillfället är Oehlenschlägers lagerkröning vid filosofie magisterpromotionen 1829, då prokansler, biskop Wilhelm Faxé, genom sin vistelse vid riksdagen var förhindrad närvara. Universitetets kansler, kronprins Oskar, uppdrog då åt Tegnér, som vid tillfället var på besök i Skåne, att vid promotionen utdela venia promovendi. Kort före promotionen hade också Oehlenschläger kommit till Lund och var närvarande vid promotionen. I de vackra verser (Saml. skr. 6:41 ff.), varmed Tegnér hälsade de blivande magistrarna, vände han sig till promotor, professor J. A. Engeström, med de berömda orden:

Innan du börjar likväl din lagerfördelning, så skänk mig en, den är icke för mig, men i en vill jag adla dem alla.
Skaldernas Adam är här, den nordiske sångarekungen,
tronarvingen i diktningens värld, ty tronen är Götes.

Söndringens tid är förbi, (och hon borde ej funnits i Andans fria, oändliga värld) och besläktade toner som klinga
Sundet utöver förtjusa oss nu, och synnerligt dina.
Därföre Svea dig bjuder en krans, jag förer dess talan:
tag den av broderlig hand och bär den till minne av dagen,

och under det Tegnér uppläste den sista av dessa verser satte han under pukors och trumpeters ljud och kanoners dån den gröna kransen på Oehlenschlägers hjässa ⁵³.

Ett annat intermezzo i promotionens sedvanliga gång inträffade vid jubelfesten 1868. Ärkebiskop Reuterdahl skulle den 29/5 promoveras till filosofie jubeldoktor. Då han emellertid måste resa tillbaka till Stockholm redan den 28 på kvällen, uppträdde filosofiska fakultetens promotor, professor Nyblaeus, innan juris doktorspromotionen skulle ske, och anhöll av universitetskanslern om tillstånd att redan nu få tilldela ärkebiskopen jubelkransen, som han först följande dag bort mottaga. Denna anhållan beviljades, »och nu sattes på den vördnadsvärde åldringens huvud den grönskande symbolen på ett åt vetenskapen helgat långt liv» ⁵⁴. Prins Oskars (Oskar II:s) lagerkröning vid samma tillfälle skedde icke efter något förut uppgjort program, utan idén uppkom först, sedan man samlats uppe på parnassen ⁵⁵.

KRITIKEN MOT PROMOTIONS- FESTLIGHETERNA

I stockholmspressen, som i senare hälften av 1700-talet gärna stämplade de svenska universiteten som småstadsaktigt efterblivna och löjliga, blevo också tid efter annan doktorspromotionerna utsatta för kritik. Men även vid universiteten själva ansåg man, att mycket i de gamla ceremonierna var otidsenligt; delvis berodde detta på bristande insikt om dessa ceremoniers ursprungliga me-

⁵³) Om denna promotion se E. Wrangel, *Promotionens hundraårsminne* (1929).

⁵⁴) Lunds Weckoblad 1868 nr 63 ⁸⁰/s.

⁵⁵) Esaias Tegnér, *Lund för femti år sedan*, i: *Under Lundagårds kronor* [1] (1918), s. 487. En utförlig relation av samma promotion ingår i Helesine Ljunggrens nyss nämnda minnen av *Två akademiska fester i Lund* (Hägkomster och livsintryck. 7, 1926, s. 84 ff.).

ning. Kahl, som var en framstående klassiker, framhåller i ett förut (ovan s. 44) återgivet citat på tal om 1811 års promotion »de gamla, nu nästan urmodiga ceremonierna, som hos många väcka löje». I sitt promotionsprogram 1877 kommer också promotor, professor Albert Lysander, utförligt in på denna kritik, som är så gammal som han kan minnas, och delvis medger han dess berättigande. Framför allt klandrar han det av den franska pseudoklassiska smaken för långt drivna ofoget med grekisk-romersk mytologi, som resulterat i en vidunderlig blandning av hedniska och kristna talesätt: än åkallade man Gud och Kristus, än Olympens gudar, än satte man sin lit till den Helige Ande, än till Apollo och Minerva. Som ett särskilt motbudande apespel uppfattades magisterfrågan: rollerna voro samtliga förut överlästa, och svaret drogs fram ur primi ficka. Såsom tidigare framhållits ansågs frågan komma försent, då »kransen redan är påsatt» (ovan s. 56). Johan Gustaf Ek blev härutinnan liksom i fråga om flera andra moment i promotionsakten den store reformatorn vid Lunds universitet.

Promotionens vara eller icke vara togs på allvar upp till diskussion 1844—45. I en den 18 sept. 1844 undertecknad skrivelse hade 97 petitionärer hos kungl. maj:t anhållit att omedelbart efter vederbörligen inför filosofiska fakulteten avlagda prov, utan föregående promotion undfå det vid denna inom nämnda fakultet brukliga diplom⁵⁶. Anhållan motiverades med att de varje treårsperiod återkommande promotionerna förryckte studierna och att promotionen medförde onödiga kostnader. Ärendet remitterades först till Uppsala universitet, där promotion skulle äga rum 1845. Efter överläggning biföll filosofiska fakulteten därstädes den gjorda framställningen, medan större akademiska konsistoriet avstyrkte

⁵⁶) Aktionen behandlades utförligt i tidningspressen, bl. a. i Aftonbladet 1844 nr 288, 293 och 296 och i Skånska Correspondenten 1845 ^{11/1} i en av dåvarande redaktören Gustaf Ljunggren med J signerad artikel. Närmare härom i en artikel av K. Gierow, När promotionen skulle avskaffas, i Sydsv. Dagbl. Snällposten 1945 nr 180 ^{7/7}.

den. Därefter skickades ärendet på remiss till Lunds universitet, där det först behandlades i filosofiska fakulteten 9 maj 1845. Av fakultetens medlemmar röstade endast professor Carl Johan Hill för promotionens avskaffande, medan de övriga förordade dess bibehållande. Professor Ek gjorde i ett utförligt yttrande sig till talesman för reformer, som han själv sedan genomförde som promotor 1856 (se ovan s. 11 ff.). Ärendets vidare handläggning i akademiska konsistoriet fördröjdes genom att promotionen inom medicinska fakulteten blivit satt under debatt och denna fakultet slutligen förordat dess avskaffande, under hänvisning till att någon medicinsk doktorspromotion icke ägt rum på omkring 20 år. Konsistoriet fattade sin ståndpunkt 11 okt. I fråga om magisterpromotionen anslöt man sig till filosofiska fakultetens yttrande och förordade bestämt promotionens bibehållande inom denna fakultet, dock med den ändringen, att promotion icke skulle vara obligatorisk; den som så önskade skulle mot erläggande av stadgad promotionsavgift kunna erhålla de rättigheter, som följde med magistergraden. Konsistoriet anslöt sig också till medicinska fakultetens förslag, dock med den viktiga reservationen, att de medicinska promotionerna icke för all framtid borde avskaffas utan kunde återupptagas utan särskild framställning. Hela denna aktion och utredning föranledde emellertid icke någon kungl. maj:ts åtgärd utan allt förblev i huvudsak vid det gamla.

Trots tidsenliga besvärningar av promotionsceremonielet tystnade dock ej kritiken. Alltjämt ansåg man detta vara för långrandigt och urmodigt. Ett karakteristiskt prov på denna sorts kritik ger finländaren M. Schultén i sin skildring av promotionshögtidligheten i Lund vid jubelfesten 1868, då han kallar »det ceremoniosa promotionsskådespelet alltför medeltidsaktigt för att kunna vara imponerande, alltför långtrådigt för att ej bliva tröttande»⁵⁷. Senare anpassningar efter en nyare tids smak och ett pie-

⁵⁷) Minnen från en resa till jubelfesten i Lund våren 1868 af M. S. Hfors 1869, s. 14.

tetsfullt bevarande av de väsentligaste momenten i det gamla ceremonielet har dock gjort, att promotionshögtidligheterna alltjämt tillhöra de mest uppskattade akademiska högtidligheterna. På promotionsfestens popularitet tyder också bl. a., att flera sammanslutningar av lärjungar från läroverken hålla jubelpromotioner 50 år efter studentexamen, så t. ex. Kalmarklubben »N³» i Stockholm.

DOKTORS- OCH MAGISTERTITLARNAS ANVÄNDNING OCH VÄRDESÄTTNING

Vid åtskilliga tillfällen har värdet av de akademiska graderna varit föremål för diskussion, och ehuru denna fråga egentligen ligger utanför ramen av vår framställning skall här några tidsty- piska uttalanden anföras. Vid en överläggning 13/1 1688 om årets promotion, huruvida den som disputerat pro gradu, ville undergå promotionsakten eller ej, förklarade fakulteten det vara »en rem mere arbitrii» [smaksak]. Dekanus, professor Stridzberg, yttrade att han, ehuru han disputerat, aldrig tänkt söka honores magisterii [=magistervärdigheten] eller i något mål med vett och vilja låta kalla sig magister och inte heller nu åstundade att få denna titel, eftersom han hade en så mycket finare, professors. Likaså försäkrade sig bibliotekarien Hulth vara nöjd med den titel, som han förlänats, men då han förklarade, att han önskade för framtiden ha möjligheten öppen, så lät »hela fakulteten här införa in perpetuam memoriam och till oryggelig efterlevnad, att såsom bibliotekarien Hulth denna gången respuerat [=föraktat] att solenniter uti promotion emottaga honores magisterii... alltså skall han av fakultate phil. acad. Carolinæ aldrig mera hava desse honores solenniter sibi conferendos att förvänta»⁵⁸.

⁵⁸) Fil. fak. arkiv, Ser. A. I, Nr 1. 1682—97, s. 165 ff.

I det föregående har också redogjorts för de svenska universitetens strävan att sätta en spärr för den starka tillströmningen av magisterkandidater, dels genom en höjning av fordringarna och dels genom en begränsning av antalet vid varje tillfälle promoverade magistrar. Men åtgärderna härutinnan blevo i stor utsträckning utan verkan, då Greifswalds universitet uppställde mycket lätta fordringar och till och med hade rättighet att »lämna honores academicos till den som intet prov avlagt», varför studerande, särskilt från Lund, lockades dit i stor myckenhet. Kungl. maj:t förklarade 1750 9/11, att det visserligen icke kunde göra någon ändring i den särskilda rättighet, som universitetet i Greifswald i sina konstitutioner fått sig tillagd, men förordnade, att de som på sådant sätt blivit magistrar, måste, om de ville bli präster, undergå examen in philosophicis vid den inrikes akademi de frekventerat. De akademiska fäderna sågo med stort bekymmer på denna trafik och sökte gång på gång råda bot på missförhållandet.

Ett skarpsinnigt yttrande av Sven Lagerbring från 1754 belyser bjärt denna situation. Han framhåller att honores academici, som eljest borde tjäna den studerande ungdomen till uppmuntran att med allvar vinnlägga sig om de filosofiska vetenskaperna, »förfalla och böra än vidare mista av sitt anseende... , så länge intet något medel kan uppfinnas till att hämma de besynnerlige promotioner, som ske uti Gripswal... Vid minsta svårighet, som härvid göres av fakulteten, vänder man sig genast till Gripswal, var honores academici med mindre möda och tidsspillan kunna vinnas»⁵⁹.

Inom teologiska fakulteten var doktorsutnämningen ända fram till 1908 ett kungligt prerogativ; först genom kungörelse 1908 18/12 kan teologie doktorsvärdighet förvärfvas efter avlagda prov. Denna undantagsställning blev under lång tid också utsatt för

---

⁵⁹) S. Lagerbring, *Skrifter och bref utg. af L. Weibull*, s. 86 f.

stark kritik. I en intressant diskussion som fördes 1811 framhölls det, att »visserligen vinner venerandum (!) clerus därigenom den förnöjelsen att ibland sig skåda en myckenhet medbröder prydda med sidenhattar, men småningom har därigenom också den onekligen förlåtliga vanan inrotat sig att starkt tvivla på herrar doktors lärdom, och rätt starke sceptici gå nog långt att tvivla på möjligheten av den grundliga teologiska lärdomens bibehållande inom fäderneslandet, vartill visserligen spåren börja att allt mer och mer förlora sig»⁶⁰.

Inom medicinska fakulteten komplicerades saken av den omständigheten, att Collegium medicum sedan 1797 hade överinseende över allt medicinalväsende i riket. Inför detta kollegium skulle kirurgie magisterexamen (som avlöste den gamla mästervältskärsexamen) avläggas. Från 1820-talet fördes också en förbittrad strid mellan det 1810 upprättade Karolinska institutet och universiteten om medicine doktorsgraden. 1874 fick institutet visserligen rätt att bedöma medicine doktorsavhandlingar, medan utdelandet av doktorsgraden alltjämt förbehölls de medicinska fakulteterna. Först 16/2 1906 erhöll institutet även denna rätt⁶¹.

Vad filosofie magister-, resp. doktorstiteln beträffar, så tala promotionsprogrammen i äldre tid (t. ex. 1706) om »philosophici honores magisterii sive doctoratus philosophici», och 1772 kallas promotionen »promotio doctoralis». På 1820-talet övergick man både i praxis och officiellt att kalla magistrarna doktorer. 1826 är magistertiteln bortlagd, och 1829 kallas promotionen uttryckligen doktorspromotion. Under de följande årtiondena är bruket vacklande, tills man 1865 definitivt övergår till doktorstiteln, till följe av kungl. brev av 6/8 1864, som förklarade, att vid meddelandet av högsta filosofiska lärdomsgraden må användas ut-

⁶⁰) Polyfem. Saml. 4 (1811): Nr 37, s. 2.

⁶¹) Se närmare härom: F. Lennmalm, Karolinska mediko-kirurgiska institutets uppkomst och utveckling (1910). (Karolinska mediko-kirurgiska institutets historia. 1.)

trycket *filosofie doktor* och *artium liberalium magister*. Innan denna ordning slog igenom, hade vid flera tillfällen framställningar gjorts att få utbyta magistertiteln mot doktorstiteln, så t. ex. i Uppsala 1815, dock utan att bli bifallna⁶²).

⁶²) Se härom S. Hansson, Kampen för doktorstiteln, i: Göteborgs Hand. o. Sjöf. tidn. 1937 10/6 nr 216.

PROMOTIONSPOESI

Sitt särskilda kapitel kräver den akademiska poesi, varmed promotionerna från allra första början i Lund förhärlijats. Det har vid många tillfällen varit hårda tider, som icke inbjudit till skaldisk yra, men aldrig så hårda, att Apollo icke haft sina dyrkare. Aldrig har det med andra ord saknats promotionskväden.

Under de första årtiondena av Lunds universitets tillvaro voro promotionsdikterna på latin. Än uppvaktades promotor av någon lärjunge eller beundrare, än hyllade en eller flera nationskamrater en eller flera promovendi av sin nation. Men denna latinska poesi, numera alldeles otillgänglig för de flesta av oss, skall här icke behandlas, utan i stället skall en liten fortlöpande översikt av de *svenska* promotionsdikterna ges.

Litterärt sett representerar denna diktart hela skalan från mästerverket till rena pekoralet. Den ouppnådda stjärnan på denna dikthimmel är och förblir naturligtvis Tegnér's Epilog 1820; om pekoralen bjuder diskretionen att icke här tala. Redan den omständigheten, att de flesta av dessa dikter tillkommit utan några litterära anspråk, i en lycklig och rik stund, då diktens musa flyktigt, kanske för enda gången, inspirerade och hänförde sin man, strök vardagens bekymmer från hans panna och gav hans tankar en högre flykt, förbjuder för övrigt att man anlägger en estetisk måttstock och bedömer dem därefter. I stället bör man, synes det, betrakta dessa dikter från en annan synpunkt och fästa sig vid hur smidigt de följa de strömningar, som gå genom tiden, hur

Gratulationsdikt vid den första magisterpromotionen 1670.

Carmen Gratulatorium
in honorem
Virorum - Juvenum Clarissimorum
DN. JOHANNIS BAGGERI
DN. LAURENTII BAGGERI
DN. JOHANNIS BAGGERI
Fratrum suorum dilectissimorum
cum
D. CAROLI incidente in XXVIII. Januarii. Anni M. DC. LXX.
in supremo Templi Laurentiani apud Londinenses Choro,
PROMOTORE
VIRO PRÆCLARISSIMO ET CELEBERRIMO
M. CANUTO
HAHN
Log: & Metaphysices in ACADEMIA CAROLINA Prof. O. d. & h. t. Rect: Magnifico ut & Exedra Londinensis Canonico venerando
Suprema in Philosophia Laurea splendor illie conferretur

 Vando bifrons IANUS, repetit sua gaudia, amicos
Inter, grata solem munera jure dari,
Alterius gaudere vicem videatur ut alter,
Mutuus & signis his renovetur amor.
DILECTI FRATRES vobis quoque munera ferrem,
Sed mihi cum non sint, carmina pauca dabo.
Virtutis vestrae lauros cum cerno decoras
Gratior ex animo, prospera quæq; fovens.
Ipse PARENS gestit, cuncti gratantur amici:
Applaudit PHOEBUS, PIEREDUMq; chorus,
Vivite jam digni CATHEDRA, capitisq; COROLLIS,
ET FELIX VOTIS ANNUAT AURA MEIS!

Fraterni amoris constanti ergo curatum.

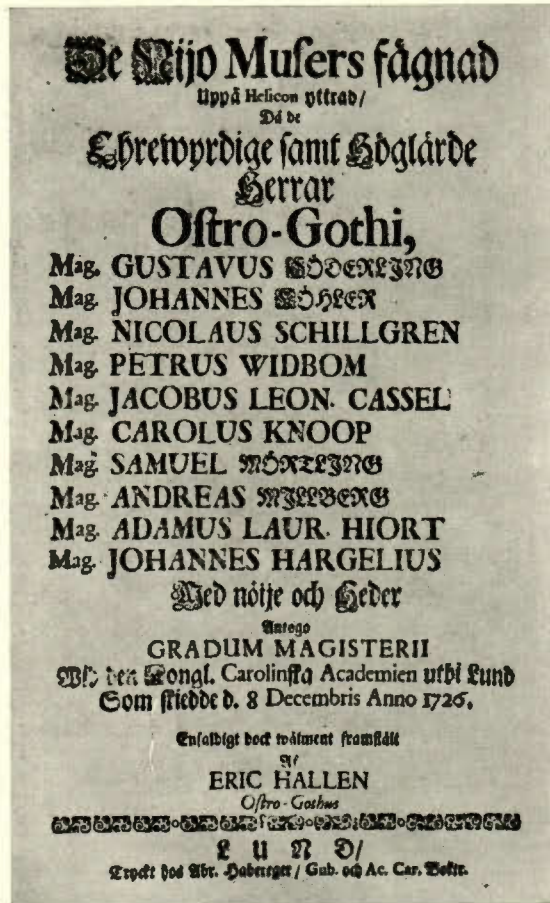
CHRISTIerno BAGGERO
Fratrum nato minimo.

LONDINI SCANORUM IMPRESSUM.

de spegla de problem, som sysselsätta den akademiska ungdomen, och använda det språk, som är deras tids. Fruntimret, kvinnan, damen, flickan, kamraten, som det täcka könet hetat under tidernas lopp, genomgår sin historiska metamorfos från mytens sköna gratie och romantikens hulda mö till vardagens strävsamma kamrat; kunde vi se in i framtiden finge hon kanske ännu en uppenbarelsform. Evgit och oföränderligt är dock i alla dessa dikter ett tema: tacksamheten över att ha fått stå i högre idéers tjänst, över att ha fått vara en man i ledet av kämpar för sanningen,

Titelbladet till den äldsta svenskspråkiga promotionsdikten 1726.

rätten och skönheten. Lagren liksom tillfällighetsdikten förvissnar, men idéerna, som de förkroppsliga, bestå.

En av de äldsta svenskspråkiga — om den nu förtjänar detta namn — promotionsdikterna är en svulstig barockdikt, fylld av mytologiska namn och lärda anspelningar, ett typiskt stilprov på pseudoklassicism eller marinism⁶³. För oss är den ganska onjutbar, men för de lärda herrarna i samtidens Lund var den säkert sådan

⁶³) J. & J. Hielm, Thalix dröm..., då Arid Moller... meddelte underskrefne erer candidater af Smålenska nationen deres wäl förtiente magisterkrants. Lünd [1734].

man ville ha den. Mera som ett smakprov än till någons förnöjelse meddelas därför här ett litet utdrag ur denna dikt från magisterpromotionen 1734. Författarna — två bröder av Smålands nation, som förresten blevo primus och ultimus 1739 — ha gett sin dikt formen av en dröm, som Thalia, en av muserna, berättar. I Lund, som Thalia skådar i drömmen, har Pallas slagit sig ned, sen hon flyttat från Pindus, och

här svettades, arbetades, ty dagen var nu när,
på vilken Pallas lärda män dess heder giva plär,

och så fortsätter författarna i några rader, däri den festliga stämningen med fyllda krus och pokaler och målade säten — det är minsann inte en vanlig plankstrykare, som målat dem utan själve Apelles — bryter fram:

I Lunden såg jag Flora gå tillika med Pomona,
ja även alla Dryades med tittrand' [=glänsande] tallekrona,
att hämta blomster blå och röd av träd som ambra bär,
ja från Alcinos trädgård skön mång ört förskrivs lär.
Melponene, Calliope, Erato uppå kransar
med största flit arbetade, ja många vackra dansar.
Orpheus på sin luta strök, Pans pipa ljuvligt lät.
Neptuni son trumpetade, allt gick på bästa sätt.
Här gjordes rena krus och glas, pokal med många kannor,
Silenus Bacchus andra fler' drevs bort med skam och bannor,
ambrosiam bär Clio fram och Neptun nektar sin,
här spelades, trakterades med Castals bästa vin.
Här voro stolar gjorde mång', på vilka de sig satte,
som denna heder skulle få, sen' de av arbet matte
sitt mål med nöje hade nått, på dygdens ban med flit,
dem senarom till eftersyn, och vandrat i god lit.
De säten voro artigt nog och konstigt sammangjorde,
Apelles prydde, målte fint, strök an dem som sig borde:
Här lades många böcker fram, här gick ordentelig.

Scenen liksom stilen växlar. Frihetstidens avsmak för krig och dess belåtenhet med vetenskapliga och kulturella framsteg

framskymtar i de anonyma promotionsverserna, t. ex. 1763. Den styva karolinska dräkten är avlagd, innehållet begripligare och rytmen lättare. Det är ett övervunnet, egentligen barbariskt skede, som ställes i motsättning till den nya tidens finare bildning och mer städade vett:

Kom forna hjältar ur de grifter,
som gömt er aska i sin famn:
I trott, att mandom och bedrifter
vor' endast värda evigt namn.

Att skydda oskuld, ovän tukta,
bland tusen dödar aldrig frukta,
var all den lycka som I vann,
Vår vittra värld skall eder lära
i mera lugn uppnå den ära,
som edra lagrar trotsa kan.

Vår sälla tid har fått den heder,
som ej vår fornvärld rätt förstod,
ett städat vett och rena seder
är mer än ett okuvat mod.

Ur tjocka moln den sol fram-
blänker,
som göter rena nöjen skänker,

och lärdom nu sin dager nått:
den ser man alla heligt dyrka,
den ger båd vett och vilja styrka
och lovar oss allt möjligt gott.

Att hurtigt slåss, förakta döden
var gamla fäders största dygd.
Vi skryta utav bättre öden,
av fridens lugn, av lagens skygd.
Det mod som utmärkt göters ära

de än i tappra hjärtan bära,
men blott till nödvärn och för-
svar,

fast vi fått vishets frukter skörda,
Vi CARLAR och GUSTAVER
vörda,

som hela världens undran var.

12 år senare diktar skalden Bengt Liedner, som han då skrev sig, ett »Ode över magisterpromotionen 1775», däri det heter:

I, som på denna dag församlen Eder,
kring Pallas tron, dit Er förtjänsten leder,
dit värdig flit, ej växlars vind Er fört,
se lärdoms lön till Er med gröna lagren hastar!
Se uti Edra fjät hur Flora blommor kastar,
se av Er dygd det täcka könet rört;
Dess blida ögne-varv, ej glada blickar neka,
som likt sephiren smeka,
och solens avund få.

Mig tycks en flock av nymfer till Er skynda
 med var sin krans och sig med Er befrynda,
 Wollin, som ger parnassen värdigt ljus,
 Er vittra flit och vett skall kröna och berömma;
 och store *Falkenberg* förtjänsten aldrig glömma
 om Lund ej glöms och Carolinas hus.
 Väl an då vittra hop, lät namn och huvud smyckas;
 Att Edra värv må lyckas,
 vi önske med en röst.

Till damerna tycks verser ha förekommit första gången 1778
 (Lunds Wecko-Blad nr 26); ultimus och författare var då Carl
 Edberg:

<p>Du värda kön! till dig jag vänder med häpnad röst min tacksamhet, vår skuld mot dig jag även vet, du bar oss först på dina händer: du vårdat våra dar, din omsorg gjort vi fått uppväxa, du gav oss ömt vår första läxa, du har oss lärt vad sedigt var.</p>	<p>Om någon väntan uppfylld bliver, om värdig möda lönas bör, jag för er då den önskan gör, att er vart barn all glädje giver, och när I åldrens med det namn, som vi så kärt från vaggan lärde, så varen med allt gott beskärde uti en ostörd sällhets hamn.</p>
--	--

<p>Att räkna allt vad vi ha njutit utav ert ömma hjärtelag, att därom tala med behag, att avbe allt vad vi ha brutit: därtill min tunga är för stum, mitt språk ej sådan styrka äger men för erkänslan jag dock säger i våra hjärtan har den rum.</p>	<p>I unge som ej än fått knyta ett äkta samfunds ljuva band, då ringen tags av eder hand, då gäller er ert stånd förbyta. Jag lagren denna dagen bär, men kronan bör er hjässa sira, och glättigt vi den dagen fira då brudevigslen sjungen är.</p>
--	--

Jag kanske talar något mycke
 dock tänker jag ej ont därmed,
 vår nya tid ju har för sed
 att däri nå ert ädla tycke.
 För hedren, då den oss är skedd,
 vi ödmjukt tacka, troget önska,
 att kronan er må snarligt grönska,
 varefter ögat ofta sett.

Damerna hyllas 1781 (Lunds Weckoblad 1781 nr 26) av ultimus Johannes Alexandersson. I tidens stil frammanas en flock gratier, som skapar nöjen varje dag. En liten snärt får militärerna i sin glänsande rustning; saknar de lärde den, äga de i stället ett ädelt tänkesätt:

Ifrån de fält där snillen danas
 där lagrar delas ut för flit ock städat vett,
 till andra föremål mitt öga manas,
 en gratiernas flock har gladlynt åt oss sett.
 Vad sku vi offra dig, du kön, som gjort oss heder,
 som livat denna fest med ädlaste behag,
     som skapar nöjen varje dag:
 hos oss en stadig makt din dyrkan sig bereder.

Ej något gräl ert tycke vinner,
 den snille visa kan med smak och munterhet,
 den alltid hoppas bör han flera bifall hinner
 än den med lärder min ej några seder vet.
 Om än, du täcka kön, vår hjässa intet blänker
 på Martis sätt med guld och silver lan [= remsa, här väl = galon],
     det går ju ändå alltid an,
 när den som lagren bär dock städse ädelt tänker.

Men ock min plikt jag ännu känner,
 vår tacksamhet, vårt lov jag skulle tyda ut,
 det är mig förelagt av dessa vittra männer,
 vår hedersdag av er bör ha sitt bästa slut:
 Min vers har varit matt och därför snart skall glömmas
 men glömmen inte oss med nögda ögnkast,
     vi lova fullt och fast,
 er ynnest, ert behag skall tyst och ömt berömmas.

Skönhetens och behagens döttrar besjungas i verserna till damerna vid medicine doktorspromotionen 1791 av M. D. Wejlander (Nytt och Gammalt nr 50):

Täcka, vördnadsvärda kön!
Glada döttrar av behagen!
Edert bifall denna dagen
blir vår heder och vår lön.

Mäktigt rönes just i dag
gudens verkan från det höga,
leende ur *edert* öga
mild och skön i *edra* drag.

Vi med friska känslor dyrka
er och den gudomlighet,
vilken givit, som man vet
aktning åt den konst, vi yrka.

Med den vällust, som *ni* andas,
skall de ömhets prov *ni* ger
bota mången usling mer
än om läkemedel blandas.

Hippocrate oss den beskärt,
men det tillhör blott den sköna
med en livlig blick belöna
dem, som livet vårda lärt.

Utav hjältar, vilkas spår
sig bland blod och lågor dela,
och av oss, som såren hela,
ni en lika vördnad får.

Hälsans Gud på *edra* kinder
tjusande sin purpur stänkt
och åt *er* den fägring skänkt,
som dess barn i bojar binder.

Jag *er* lovsång sjunga ville,
edra dygder skildra av,
blott mig, skaldgudinnan gav
ert behag och *edert* snille.

Verserna Till damerna vid medicine doktorspromotionen 1806
anses vara författade av Tegnér, som vid dylika tillfällen inte
plägade vägra sin tjänst. Mycket talar för denna tradition. Allt-
jämt uppträder kvinnorna som gratier, som liljorna om våren
(Lunds Weckoskrift Nytt och Gammalt 1806 nr 11 2/7):

Du! som över jordens hundra länder
dina altaren och dyrkan har,
täcka kön! jag dig vår hälsning sänder.
Tag den, — du som festens prydnad var.
Ack! du ville ock vår dag försköna,
sprida kring vår lager ock din glans —
också du att mödorna belöna
ville ge en blomma åt vår krans.

Snart förbi — skall denna högtid slutas,
och utur vår levnad borta är
denna dag — dock tacksamt skall han gjutas
sucken, ynglingen dess minne bär.

Viktig är han — kanske skall han föra
 någon av oss bort till skördens land.
 O, vi hoppas — ingen storm må störa
 glädjen, hoppet på vår ljusa strand.

Sköna där — som liljorna om våren
 gratier, gratier! Eder hälsar jag!
 Följda av behagen uti spåren
 kommo Ni att pryda denna dag.
 Himmelskt leende din fägring strålar,
 flicka, du vars glada tropp jag ser,
 änglaren lik den, som dikten målar,
 oskulden ur dina blickar ler.

Blomstren! ingen storm er vår skall gäcka,
 men när mödorne Ni kring oss se,
 må då Ni åt oss en myrten räcka
 kärlekens en gång — belönande!
 Och vår hela levnad skall besanna,
 huru skön bland oss er dyrkan står:
 rankan, som Ni fästen kring vår panna,
 grönska skall emellan silverhår.

En typisk tegnerid, Carl Henrik Lundblad, den bekante latinaren professor Johan Lundblads unge son, strängade sin lyra till damerna vid 1823 års magisterpromotion. Ur dessa verser kan anföras:

Drygt skattar mannen. Rastlöst må han styra
 sin tankes forskning över stjärnans mål,
 han lockar bragden utur klingans stål
 och himlaljuden ur den gyllne lyra.
 Mer mild blev kvinnans lott. På grönsklädd jord
 hon sitter härskande en fridens ängel,
 men hennes spira är en liljestängel
 och hennes krona utav rosor gjord.

Hur skön, när först hon mannens öga lockar
 och åt hans drömmar ny förtjusning ger,

som månen vänligt ur en skymning ler,
 så ler hon milt ur sina dunkla lockar,
 och hennes suck är som en aftonvind,
 och hennes ögon lysa himmelskt sälla,
 tyst gömmer tåren där sin blåa källa
 och vattnar blomstren på den friska kind.

Den tegnérska dikten har också satt sin prägel på ultimus',
 J. G. Billbergs, verser till damerna vid magisterpromotionen 1826:

I fordna dagar, när parnassen låg
 bland Greklands blomsterkrönta lunder,
 där klart sig välvde fram Castalias våg
 förtäljande mång gudaunder,
 då var blott ringa musers helga tal
 blott nio tärnor minnet hade,
 som lyssnade i Tempes sköna dal
 till orden vishetsguden sade.

Nu har han växt den hulda systerring;
 av många vår parnass förskönas,
 och ej som främlingar de sitta kring
 det sannas kulle och det skönas.
 Vi skåda mången i er vackra rund,
 vars sinne klart för sanning lågar,
 vars hjärta med vart ädelt i förbund
 för skönt och härligt klappa vågar.

Vår hälsning därför tagen vänligt opp,
 I världens nya pierider,
 du blomsterkrans omkring parnassens topp,
 som skönhet över festen sprider.
 Då lagren vissnat, skall en härlig krans
 av minnen mången fröjd oss skänka
 och ibland dem med oförgänglig glans
 I skolen såsom rosor blänka.

Romantiken gör sitt inträde vid filosofie doktorspromotionen 1841. Författare till verserna till damerna är ultimus, sedermera biskopen Vilhelm Flensburg:

Solen blickar vänligt neder
på vår glada jubelstund,
och sin blomstermantel breder
sommarn över dal och lund;
sädens fält i vågor gunga,
ljuset ler kring slätt och höjd,
fåglarna i skogen sjunga
evigt unga
sången över livets fröjd.

Mycket står dock än att vinnas,
förrän tanken kämpat ut:
idealets höjder hinnas
sällan förr än dagens slut.
Sina gyllene stränder lögar
ljusets land i okänd våg,
och kring morgonrodnans högar
blomdoft snögar,
som ej mänskligt öga såg.

Medan dagen glädje sprider,
tempelts fest är dubbelt skön,
där vi efter vunna strider
taga tryggt mot segrans lön.
Lagrens krans kring pannan
flätas,
hoppets stav i blomning står.
Ej kan stundens känsla mätas,
ej förgätas
kan en ungdomsdag som vår.

Därför hulda, som förklaren
mannens dag med ljus och frid,
hjärtats ljuva tillflykt varen
under livets vapentid!
jordens alla smärtor vika
endast vid en vink av er,
och ur hjärtats vår den rika
änglalika
tröstens milda genius ler.

Men än en gång går Tegnér regelrätt igen, i verserna till damerna vid filosofie doktorspromotionen 1844. Författare torde vara Carl Erik Schweder, och inte, såsom Lunds Wecko-Blad uppger, S. E. Pettersson:

Parnassen står ej mera i Hellas' lunder,
den kristnad står i götisk katedral.
Än sorlar en Kastalia därunder,
men himlens vind däröver går mer sval.
Än står den öppen för Apollos söner,
som prövats värdige dess höjder nå.
Det är en helig känsla själen röner,
att här i skuggan av dess lagrar stå.

Mång stigar föra härifrån i livet;
strö, milda sommarsol, ditt guld på dem!
Men icke mannen, det blev *kvinnan* givet
att göra jorden till ett fridens hem,
att sprida blommor över isig vinter,
att bli hans hopp, hans strävans mål, hans tröst,
en Ariadne uti labyrinter,
en hamn i storm, en vår i hjärtats höst.

Tydligt påverkad av den nordiska strömningen under de föregående årtiondena (Götiska förbundet o. s. v.) är dikten till damerna vid 1850 års promotion. Författaren, Carl Erik Schweder, vill låta de nordiska sånggudinnorna komma till tals efter allt latinet och han hyllar Nordens yngling och troheten i Norden.

Nu till Er ett ord på ärlig svenska!	Skönast må väl dock den stunden heta
En och var uppå latin är mätt. Sånggudinnorna, de foster- ländska, måste dock till sist få ut sin rätt.	uti mannens levnad, då han får, darrande av sällhet, myrten fläta om sin egen dyra flickas hår.
Sveas döttrar här i Lundas salar, tagen mot vår enkla hyllnings- gård!	Vunna lagern eller eklövskransen bleknar då inför hans tjusta syn. Hoppet står i skära morgon- glansen,
Svag är stämman, som till Eder talar; dock är lågan stark på hjärtats hård.	vitklädd ängel uppå purpurskyn. Nordens yngling helst av alla skådar huslig lycka timra hop sitt tjäll.
Varje mannens strävan som be- löning endast önskar kvinnans bifall nå; livets dystra tavla kan försköning blott från kvinnoögats strålar få.	Varje aning, som ett hemliv bådar, gör den levnadsfriske grubblarn säll.
Lycklig den, som ej står lämnad ensam, som av någon sluts i trofast famn; varje glädje vara bör gemensam, om den skall förtjäna detta namn.	»Trohet, trohet, du är stor i Norden!» Må det bli oss släktdrag ätt för ätt, och alltjämt den sköna södra jorden, men så flyktiga, ge sångarn rätt!

Vid 1853 års magisterpromotion uppträdde den sedermera bekante publicisten Elis Wilhelm Lindblad som damernas sångare i ett långt kväde:

Ej mera ståklädd riddare drar ut
i bardalek till sin huldinnas ära,
men ack, de skönas välde är ej slut,
fast brutna lansar dem ej vittne bära.

Det vara skall, så länge mannens bröst
för livets poesi ett rum än äger,
och denna talar helst med kvinnoröst,
som deliern förr med Pythias sagan säger.

Vad är all glädje väl, som livet bär,
om ej en kvinnlig hand med den oss viger?
En blomma utan blommans doft den är,
den är en näktergal, som evigt tiger.

Vad ynglingssinnet diktar skönast, som
en framtid bringa skall uti sitt sköte,
sig till en ram dock sluter småningom,
varur ett älskat anlet ler till möte.

Ack, äran ensam är en fattig lott!
Så mången panna, vilken lagern skymmer,
du finna skall — lyft undan kransen blott —
som natten mörk och fårad av bekymmer.

Men den, som vävd i sina lockar har
en myrten, bunden utav kära händer,
går sina öden mot med panna klar
som någon sommardag i Söderns länder.

Vad är dock mannes styrka — så berömd,
och ständigt pockande att mera övas?
Och vad är kvinnans — misskänd mest och glömd,
och aldrig prövad, då den ej beprövas?

Se mankraften är ett fjäll, som står
 som döden hotfullt, som ej blomma pryder,
 en eld, som härjande kring nejden går
 och glädes över, att den ingen lyder.

Men kvinnans styrka hennes kärlek är,
 den fjällets stenar uti rosor vänder,
 där flamman härjat, är den ömma när
 och släcker varsamt halvt förbrunna bränder.

Som vårsol skönt är mannens mod, där glad
 av äran vinkad han går ut att strida.
 Skönt, som när månan ler bland lundens blad,
 är kvinnans mod, det tysta mod — att lida.

Men dock hon glädes, när med stridens lön
 från hävda mödor kämpen återvänder,
 och då blir segren först *för honom skön*,
 när priset skänkes utav *hennes* händer.

Uppå den ban, vars mål ej tanken når,
 en vändningspunkt, ett stadium vi hunnit,
 men dubbelt värde denna visshet får,
 då tecknet därpå inför er vi vunnit.

Den senare vanliga tredelade hyllningen till kvinnan, som moder, syster och fästmö, gör sitt inträde vid 1862 års magister-promotion:

Väl fyller stundens högtid våra sinnen
 med ljusa bilder uti brokig mängd;
en bild får dock ej bli av andra minnen,
 av annat framtidshopp tillbakaträngd:
 din bild vi mana fram, du ädla kvinna,
 se, även du har kransar här att vinna.

I älskade, som vi i famnen lågo,
 då modershjärtat bönestunder höll,
 och inga andra än Guds änglar sågo,

hur tåren på den spädes panna föll —
nu viras lager, där er tår föll neder,
och därför lagerskörden ock är eder.

I systrar, vilkas milda känslor smögo
i broderns lekar tusen små behag,
som följdén gärna, då hans tankar flögo
på dristig färd mot sollyst levnadsdag!
Var sorg, var fröjd ju skulle bli gemensam:
kan nu han njuta lagerns fröjder ensam?

Men uti aningarnes högtidsstunder
vårt öga hänryckt ser en annan krans —
en lön, som i Apollos lagerlunder
för varma ynglingshjertat icke fanns —
en krans, av ingen jordisk överbjuden —
en myrten, flätad åt den unga bruden.

Vid 1865 års promotion är det också modern, systemen och
fästmon, som blir hyllad:

Vem är värd att hyllning ägnas
i en stund av festlig glädje,
då ett mål, som länge vinkat,
länge hägrat likt en drömbild,
länge ljuvt vårt sinne tjusat,
sist är hunnet? — När Apollos
lager viras kring vår panna,
skulle vi ej gärna räcka
då en kvist åt Nordens dotter?

Bland de ljusa, sköna minnen
från en flyktad barndoms dagar
ett står främst — den hulda
modren,
hon, vars omsorg aldrig tröttnat,
hon, vars öga vakat städse
över dem, vars väl var hennes
framfidsdröm. Nu är den sanning,

också hon sitt mål har vunnit, —
är ej lagern även hennes?

Vänligt vinka glada bilder
från den kära syskonkretsen;
hon, som glädje kring sig
spridde,
systemen med det trogna hjertat,
hon bekymren ofta delat,
skulle hon ej glädje dela?

Och en framtid, rik på lagrar,
skönare än den vi vunnit,
lagrar av en evig grönska,
allt vad livet sällast bjuder —
ser du kärlek återspegla
i en blick från hennes öga.

Till mor och syster och framtidens brud återgår också författarens tanke vid filosofie doktorspromotionen 1868:

Om i denna stund, då ögat vilar
vid det mål, vi uppnått ha i dag,
tanken än en gång tillbaka ilar,
samlar ljuva minnens spridda drag —

Flyger han ej först till hemmets salar,
till en öm och huldrik moders bild,
söker han i barndomslivets dalar
bilden av en syster, god och mild?

När till flykt han sina vingar höjer
uti framtidsrymden utan slut,
var är målet, varvid helst han dröjer,
där han, tjusad, älskar vila ut?

Ack, varthän, vår tanke ilar, strålar
leende Din bild mot oss i dag.
Ty den bild som hoppet skönast målar,
bär också, o hulda, Dina drag.

Vid 1874 års promotion var Samuel Johan Cavallin författare till verserna till damerna. Tredelningen har nu efterträtts av en tvådelning: det är två genier, modern och bruden, som stöda mannen och skänka honom lugn och glädje:

Med våra ungdomsdrömmar livet leker,
med nyckfull hand hon skrivs, vår levnadssaga,
än kastar stormen oss kring rymden svaga,
än är det glädjens sol, vår panna smeker;
vem stöder våra krafter under tiden,
vem skänker lugn i glädjen, mod i striden?

Två hulda genier är det; nöjet skallar
i dal, på höjd, vi av dess nektar rusas
och underfullt vi av dess lockljud tjasas;

då milt ur själens djup en stämma kallar,
och denna Davidsharpa för vårt sinne
hon är vår barndoms, är vår *moders* minne.

Men stormen går och våra planer stranda,
och moln sig lägga på vår framtidshimmel;
vem lyser oss ur vreda böljors vimmel
och visar hamnen, där vi kunna landa?
Det hoppet är, gudinnan, ljusa, höga,
vår *ungdomsbrud*, som ter sig för vårt öga.

Så hoppets stjärna, minnets tysta aning,
så moders röst och ungdomsbrud oss danat
till manlig id, vad gott man hos oss spanat,
det var ett gensvar blott på deras maning:
tag mot vårt tack, du dyra fostrarinna,
ett trefallt hell för Nordens ädla kvinna!

Men vid 1886 års filosofie doktorspromotion är det mor och
systrar som hyllas:

Vi plockade med nöd ett blad i sänder
ifrån Apollos gröna visdomsträd,
till kransar bundos de av kvinnohänder,
som allt förljuva, där de komma med.
Vår styckekunskap blir oss lätt ett hinder
att skåda livets härliga gestalt,
till dess vår goda ängel sammanbinder
för oss till helhet och till skönhet allt.

Vi det förstå i våra bästa stunder
och böja oss för livets sköna makt
och känna djupt, att det är visdomsfunder
att vilja se allt liv i stoftet lagt,
att flyga högt från våra likars vimmel
för att idéers öde rymder nå:
vi äro blandade av jord och himmel
och söka jord och himmel, var vi gå.

Hon måste möta oss i mänskohamnar,
 var himmelsk makt, så bliver först hon vår,
 två armar kärlek har, som oss omfamnar,
 och trösten har en stämma och en tår,
 den godhet, som har makten att befalla,
 går mitt ibland oss och exempel ger,
 och skönheten, som tjusar så oss alla,
 med rena kvinnoögon på oss ser.

Det är oss, hulda, som om nu I haden
 allt ljuvt i våra kransar flätat in;
 det är, som andades emellan bladen,
 med doft så ren, vad djupast rör vårt sinn,
 var välgångsönskan, som oss hemmet sänder,
 vart stilla hopp, som i förväg går:
 det är, som låge mors och systrars händer
 välsignande i dag uppå vårt hår.

De händerna vi känt vårt huvud smeka,
 när förr vi stapplade på abc;
 må än de vila där och ömt beveka,
 att vi det himmelska i allt må se.
 Hell denna kärlek, som oss stilla leder
 liksom ett ljus till efterlängtd hamn!
 Hell dig, du dyra hem, som mot oss breder
 i vårens blomdoft, väntande, din famn!

Stilistiskt är det nytt grepp i den senare berömde språkforskaren Ernst Albin Kocks förtjusande hyllning till damerna vid filosofie doktorspromotionen 1897, men till innehållet behålles den tidigare tredelningen:

<p>Samma blick, som följde piltens första små försök att gå, vilar nu på lagerkransen, lika kärleksfull som då.</p>	<p>när ett »tack, du hulda moder!» klingar från parnassens höjd.</p>
<p>Ofta skymd av sorgens tårar, låt den stråla nu av fröjd,</p>	<p>Syster kär! Vad glada minnen från de flydda barndomsdar! Han var stygg — som alla pojkar; du tog slyngeln i försvar.</p>

Hur naiv i din beundran
och hur glömsk av eget jag!
Tack, du lilla, tack för hjälpen
med den krans han bär i dag!

Sådan är ju livets regel —
ingen dock den rätt förstår,
som för dina gyllne lockar
glömmer modrens silverhår.

Väna brud! — *Din* blir dock
lönen
för det värv, som nu är fyllt.
Ditt är framtidsperspektivet,
av din kärleks sol förgyllt.

I ett ögonblick av sällhet,
soligt som när änglar le,
må de flätas ömt tillsamman
i den grönskande trofé — — —

De närmaste årtiondena fortsätta hyllningarna i ungefär samma stil, så att det endast skulle vara en tröttande upprepning att anföra flera exempel. På 1920-talet övergår man att dikta till *kvinnan* i stället för till *damerna*. Ännu 1924, då litteraturhistorikern Göran Lindblad var promotionsskald, sitter dock det tredelade (eller fyrdelade) schemat i orubbat bo. Socialt lägger man märke till den lilla förändringen, att nu också maken blir föremål för hyllning; tidigare hörde det till det mera ovanliga att promovendi voro gifta:

En väntas av en mor. Hon lett hans steg
från barnaår — och nu är barnet man.

En väntas av en syster. Syster kär,
hur tryggt för honom var det ej att gå
i långa ferieveckor vid din sida.

En väntas av en brud. I Lundagård,
där våren susar, snart hon honom möter.

En väntas av en maka. Ack, för den
som, silverhårig, här för andra gången
har tagit mot den klassiska symbolen,
hur skönt att drömma om den gång som var
och åter henne möta ungdomsbruden!
Blid lyser aftonglansen deras väg.

Men du, kamrat, som mitt i kampen står
 och sluter lycklig på din segerdag
 din unga hustru fast i dina armar —
 kring dig och henne faller middagsljus,
 högsommargåtor tyda ni tillsammans.
 Hon vårdat elden på din härd, hon rätt
 din bädd — ditt verk, din vila har hon hägnat.
 Din kraft är hennes, hennes kraft är din:
 för henne ljude även kröningsmarschen!

På 1930-talet tränger den nya tidens realism och livsstil in i den akademiska poesien. Den författare, docenten Natan Valmin, som sjöng till kvinnan 1931, behåller det tredelade schemat, det dröjer visserligen hos honom kvar en doft av romantik, men eljest tar han inte sin uppgift så högtidligt och akademiskt som man gjorde tidigare, då man inte gärna rimmade på »karameller» eller talade om naturens »sav i svall». »Där är en Mor», heter det, och

Där är en syster. Hon var med, den bästa vännen,
 i barndoms lek, i ungdoms flit, i mogen möda.
 Sitt äpple delade hon snällt-med liten slarver,
 som redan ätit sitt; hon hjälpte oss igenom
 den läxa svår, vi fick i skolan och i livet.
 Vår bästa bundsförvant, ibland vår tuktarinna,
 hon delte systerlig kritik och karameller.
 Av kransens blad rätt månet flätats in av henne.

Och där är Hon, som kom en vår, när solen satte
 naturens sav på nytt i svall. På ödesvägar
 hon fördes till oss; ingen makt i universum
 då kunde hejda oss, förrän vi henne vunnit.

Men den nya situationen med kvinnan som kamrat och konkurrent slår helt igenom 1935. Hyllningen till kvinnan detta år, författad av Karl-Erik Löfqvist, vänder sig, liksom föregående år, först till modern och systemen men därefter heter det:

Här möta vi Dig som student
 på väg mot samma mål och platser.
 Du blivit verksam konkurrent
 och skyr ej arbetets strapatser.

Men om Du också är kamrat,
 beredd att kämpa och att vinna,
 vi glömma ej Din varelses primat
 att vara varm och lycklig kvinna.

Kamratligheten och likställigheten mellan man och kvinna fick ett pregnant uttryck 1938. Sedan kvinnan som moder vederbörligen hyllats tecknar författaren, sedermera professor Sune Genell, i pregnantta bilder och uttryck de nya krav och plikter som vila på en doktorands hustru. Livet är mindre självklart tryggt och ombonat än förut, vanskligheterna flera men man och hustru sammansvetsas hårt i gemensamt arbete och strävan, ty:

Till enighet förpliktar ock lokalen:
 två rum och kök i djup vardaglighet,
 där kan den stora kärleken gå bet
 på uppgiften att lindra själakvalen.
 Där ställs på prov
 de bådas livsbehov,
 där kände mannen, när han stod vid randen
 av djupen, där man blir det ondas rov,
 en *hustrus* tröst och hjälp, den svala handen.
 Till plikterna som människans natur
 har ålagt kvinnan i det stora spelet
 kom doktorandens krav — att läsa korrektur.
 Hon fann sid. 87 det stora felet.
 Och boken blev passabel såsom helhet.

När 1943 en traditionell tredelning bibehålles, men då gäller mor, maka och barn, återspeglar detta en situation, som numera nästan kan betraktas som regel bland doktoranderna eller i varje fall intet som ett sällsynt undantag. Den tredje representanten för

kvinnan hyllas förresten i hyllningen till damerna av docenten Bo Gerle på ett så välfunnet, okonventionellt sätt, att hon här till sist må få komma med:

Den tredje! ett rynkigt och gnällande knyte,
man gav oss på armen, och hastigt vi funno
på jakt efter likhet ett rikligt byte,
av faderns orimliga stolthet vi brunno.
Men knytet växte, och stoltheten stundom förtvinat
och ersatts av missnöjets osande dankar,
när knytet med nattskrik den forskande pinat
och bringat i oreda välfunna tankar.
Men — istappen smälter för solstrålens glitter,
en ängslig barnblick åskmolnen skingrar,
när på renskrivet ark som sigillum sitter
ett avtryck av fem små fuktiga fingrar.

**DOKTORSPROMOTIONER OCH DOKTORSUTNÄMNINGAR
I LUND FRÅN ÄLDSTA TILL NUVARANDE TID**

I tabellen angives år, dag, promotor och antal promovendi, h = hedersdoktor;
j = jubeldoktor (resp. jubelmagister); l = licentiat.

TEOLOGISKA FAKULTETEN

1672	3/9	P. Winstrup	1	1918	27/9	G. Aulén	18 h., 11 l.
1725	1/5	M. Hegardt	1	1923	18/9	E. Aurelius	10 h., 9 l.
„	8/6	J. Linnerius	1	1926	22/5	G. Aulén	4
1733	23/2	A. Rydelius	1	1930	31/5	„	1 h., 4 l.
„	3/3	„	1	1931	30/5	Doktorsutnämning	1
„	10/3	„	1	1935	31/5	J. Lindblom	4 h., 9 l.
„	17/3	„	1	1937	31/5	R. Bring	4
1742	3/4	H. Benzelius	1	1938	31/5	„	1
1746	2/5	„	6	1939	31/5	A. Nygren	3
1768	25/6	J. Engeström	18	1940	31/5	Doktorsutnämning	3
1769	14/6	C. J. Benzelius	1	1941	31/5	J. Lindblom	4 h., 7 l.
„	17/6	„	1	1942	30/5	H. Odeberg	1
1772	20/6	S. Munthe	1	1943	31/5	R. Bring	5
1782	16/2	O. Celsius	2	1944	31/5	H. Pleijel	5
1796	18/4	S. Lemchen	1	1945	31/5	S. Kjällerström	1
1868	28/5	W. Flensburg	28	1946	31/5	A. Nygren	3
1910	30/5	Doktorsutnämning	2	1947	31/5	J. Lindblom	2
1912	31/5	H. Holmquist	10				

JURIDISKA FAKULTETEN

1768	27/6	S. [Lager]Bring	7 h.	1870	1/6	G. Broomé	1 j.
1820	22/6	J. Holmbergsson	2	1893	26/5	Doktorsutnämning	1 h., 3 l.
1868	28/5	C. J. Schlyter	18 h.	1894	31/5	„	1

1894	31/5	Doktorsutnämning	1	1920	31/5	Doktorsutnämning	2
1895	31/5	"	4	1921	31/5	"	1
1896	30/5	"	5	1922	31/5	"	1
1899	31/5	"	1	1923	31/5	"	2
1900	31/5	G. K. Hamilton	5 h., 1 l.	1925	30/5	"	1
1903	29/5	J. Ask	2 h., 3 l.	1935	31/5	"	1
1909	28/5	Doktorsutnämning	2	1939	31/5	R. Bergendal	1
1912	30/5	"	2	1943	31/5	"	1 j.
1915	31/5	"	1	1944	31/5	K. Olivecrona	1 h., 1 l.
1917	31/5	"	1	1945	31/5	H. Karlgren	2 j.
1918	27/9	A. Ernberg	9 h.	1946	31/5	I. W. Sjögren	2 j., 1 l.
1919	31/5	Doktorsutnämning	1	1947	31/5	A. Malmström	2 h.

MEDICINSKA FAKULTETEN

1689	4/12	R. Sackensköld	1	1819	8/7	C. F. Liljewalch	16
1721	22/3	J. J. von Döbeln	1	1825	22/6	J. Sönerberg	14
1735	24/5	"	1	1868	29/5	N. H. Lovén (förrättades av Gellerstedt f. L., som blivit sjuk)	1 j., 15 h., 7 l.
1735	30/6	G. Harmens	1	1875	1/6	Doktorsutnämning	1
1738	21/3	J. J. von Döbeln	1	1877	1/6	"	3
1740	14/4	G. Harmens	1	1881	31/5	"	1
1744	30/7	"	1	1882	1/6	"	2
1745	11/6	"	1	1884	31/5	"	1
1751	14/10	E. Rosén[blad]	3	1887	28/5	"	3
1756	17/3	G. Harmens	1	1889	1/6	"	1 h., 3 l.
1760	22/3	"	5	1890	31/5	"	2
1768	28/6	"	9	1891	30/5	"	3
1778	20/6	"	6	1892	31/5	"	1
1780	6/5	C. Wollin	3	1893	27/5	S. Ribbing	9 h., 4 j., 4 l.
1791	10/12	A. H. Barfoth	7	1894	31/5	Doktorsutnämning	4
1794	13/6	J. H. Engelhart	11	1895	31/5	"	9
1797	2/12	C. Wollin	10	1896	30/5	"	5
1800	18/6	A. H. Barfoth	20 ¹⁾	1898	31/5	"	2
1806	22/6	A. H. Florman	8	1899	31/5	"	5
1813	22/6	E. Z. Munck af Rosen- schöld	16				

¹ I Barfoths program uppräknas dessutom 19, som utan högtidlig promotion erhållit diplom.

1900 31/5	S. Ribbing	1 j., 6 h., 2 l.	1928 31/5	Doktorsutnämning	1
1901 31/5	Doktorsutnämning	1	1930 31/5	„	3
1902 31/5	„	3	1931 30/5	„	2
1903 29/5	„	2	1932 31/5	„	3
1904 30/5	„	2	1933 31/5	„	3
1905 31/5	„	1 j., 1 h., 5 l.	1934 31/5	„	4
1906 31/5	„	2	1935 31/5	„	5
1907 31/5	„	1 h.	1936 30/5	E. M. P. Widmark	9 h., 9 l.
1911 31/5	„	3	1937 31/5	S. Ingvar	1 j., 7 l.
1912 30/5	„	1	1938 31/5	H. Sjöbring	9
1913 31/5	„	2	1939 31/5	G. Ahlgren 2 j., 1 enl. k resol.	
1914 27/5	„	1		21/4 1939, 3 l.	
1915 31/5	„	2	1940 31/5	Doktorsutnämning	4
1918 27/9	J. Forssman	4 j., 14 h., 4 l.	1941 31/5	G. Backman	1 j., 8 l.
1919 31/5	Doktorsutnämning	3	1942 31/5	A. Lindau	4
1920 31/5	„	4	1943 31/5	S. Larsson	1 j., 7 l.
1923 31/5	„	1	1944 31/5	S. Siwe	8
1924 31/5	„	1	1945 31/5	G. Dohlman	3
1925 31/5	„	2	1946 31/5	G. Kahlson	1 j., 9 l.
1926 31/5	„	3	1947 31/5	E. Essen-Möller	8 h., 11 l.
1927 31/5	„	5			

FILOSOFISKA FAKULTETEN

1670 28/1	C. Hahn	14	1751 4/7	S. [Lager]Bring	45
1688 28/1	A. Stobæus	15	1754 22/6	J. Nelander	47
1692 25/11	J. Lundersten	28	1757 23/6	L. Liedbeck	40
1698 5/12	A. Riddermark	33	1760 20/6	S. J. Munthe	40
1706 26/1	H. Stridsberg	24	1763 19/6	L. Laurell	32
1719 11/12	C. Quensel	34	1766 23/6	J. H. Burmester	27
1723 24/5	C. Schultén	33	1768 29/6	E. G. Lidbeck	75
1726 8/12	M. Rydelius	27	1772 23/6	C. B. Trozelius	41
1730 19/6	„	33	1775 23/6	C. Wollin	40
1734 10/6	A. Moller	55	1778 23/6	N. Schenmark	40
1738 15/5	K. Stobæus	71	1781 23/6	A. P. Stobæus	40
1741 27/6	D. Menlös	62	1784 23/6	E. S. Bring	40
1745 18/6	G. Harmens	65	1787 23/6	G. Sommelius	45
1748 21/6	N. Stobæus	46	1790 23/6	M. Norberg	40

1793	22/6	M. Fremling	59	1890	31/5	Doktorsutnämning	4
1796	23/6	L. P. Munthe	65	1891	30/5	"	4
1799	22/6	A. J. Retzius	40	1892	31/5	M. Weibull	15
1802	23/6	P. Tegman	34	1893	27/5	A. V. Bäcklund	8
1805	23/6	J. Lundblad	43	1894	31/5	F. W. C. Areschoug	7
1808	23/6	A. Lidbeck	70	1895	31/5	Doktorsutnämning	4
1811	21/6	N. H. Sjöborg	60	1896	30/5	"	5
1814	22/6	F. J. Cederschöld	56	1897	31/5	S. Berggren	19
1817	21/6	C. E. Kjellin	29	1898	31/5	Doktorsutnämning	4
1820	22/6	E. Tegnér	37	1899	31/5	"	4
1823	20/6	C. F. Fallén	42	1900	31/5	H. H. von Schwerin	22
1826	23/6	C. A. Agardh	40	1901	31/5	Doktorsutnämning	3
1829	23/6	J. A. Engeström	46	1902	31/5	"	4
1832	23/6	A. O. Lindfors	42	1903	29/5	J. R. Rydberg	10
1835	23/6	J. Brag	36	1904	31/5	Doktorsutnämning	5
1838	23/6	E. S. Bring	50	1905	31/5	"	2
1841	23/6	C. G. Brunius	35	1906	31/5	K. F. Söderwall	16
1844	22/6	B. M. Bolméer	71	1907	31/5	Doktorsutnämning	3
1847	23/6	C. A. Hagberg	37	1908	30/5	"	7
1850	22/6	C. J. Hill	45	1909	28/5	N. Flensburg	20
1853	23/6	S. Nilsson	68	1910	31/5	Doktorsutnämning	12
1856	31/5	J. G. Ek	36	1911	31/5	"	7
1859	1/6	N. J. Berlin	19	1912	31/5	H. Larsson	18
1862	31/5	J. G. Agardh	21	1913	31/5	Doktorsutnämning	6
1865	7/6	C. J. Tornberg	31	1914	29/5	"	9
1868	29/5	A. Nyblæus	34	1915	31/5	E. Liljeqvist	17
1871	3/6	G. Ljunggren	20	1916	31/5	Doktorsutnämning	12
1874	3/6	C. W. Blomstrand	35	1917	31/5	"	6
1877	6/6	A. T. Lysander	21	1918	27/9	A. Moberg	29
1879	31/5	A. V. Bäcklund	14	1919	31/5	Doktorsutnämning	7
1880	31/5	C. W. Blomstrand	5	1920	31/5	"	5
1881	31/5	Doktorsutnämning	4	1921	31/5	C. V. L. Charlier	14
1882	31/5	"	5	1922	31/5	Doktorsutnämning	9
1883	31/5	A. Nyblæus	8	1923	31/5	"	17
1884	31/5	Doktorsutnämning	10	1924	31/5	V. W. Ekman	22
1885	31/5	"	2	1925	29/5	Doktorsutnämning	10
1886	31/5	T. Wisén	12	1926	31/5	"	5
1887	31/5	Doktorsutnämning	3	1927	31/5	K. A. Grönwall	22
1888	31/5	"	9	1928	31/5	Doktorsutnämning	9
1889	1/6	C. W. Blomstrand	14	1929	30/5	S. Agrell	14

1930 31/5	Doktorsutnämning	6	1939 31/5	H. Kylin	19
1931 30/5	M. Riesz	14	1940 31/5	Doktorsutnämning	7
1932 31/5	Doktorsutnämning	12	1941 31/5	J. Koch	22
1933 31/5	S. Bodforss	12	1942 30/5	A. Wifstrand	19
1934 31/5	Doktorsutnämning	15	1943 31/5	N. Zeilon	16
1935 31/5	E. Tegen	16	1944 31/5	K. Lundmark	26
1936 30/5	Doktorsutnämning	14	1945 31/5	K. G. Ljunggren	23
1937 31/5	A. Hadding	22	1946 31/5	T. Gislén	13
1938 31/5	N. Heribert Nilsson	15	1947 31/5	A. Müntzing	16
				Summa inom fil. fak.	3143

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.		Sid.
Allmän historik.....	5	Diplomet	51
Promotionsår	18	Doktors- och magisterfrågan.....	52
Antalet promovendi	19	Nutida promotionsritual	56
Primus och ultimus	22	Jubeldoktorer och jubelmagistrar ...	57
Lectiones præcursoriae	24	25-årsjubilerande	58
Program	25	Hedersdoktorer	58
Repetition	26	Promotionsdräkt	59
Kransbindningen	28	Bön och tacksägelse	60
Samling	29	Doktorsmiddagen	62
Processionen	32	Promotionsbal	65
Platsen för promotionen	32	Kostnaderna	65
Parnassen	34	Särskilda episoder	68
Läktare	37	Kritiken mot promotionsfestlighe-	
Musik	38	terna	69
Doktorshattarna	40	Doktors- och magistertitlarnas an-	
Böckernas hopsläende	41	vändning och värdesättning ...	72
Doktors- och magisterringarna	42	Promotionspoesi	76
Lagerkransen	43	Översikt över promotionerna inom	
Kransflickorna ..	43	de olika fakulteterna	99
Kanonsaluten	51		

S K R I F T E R

UTGIVNA AV FÖRENINGEN DET GAMLA LUND

1 [1919] Kartor över staden Lund och dess jordar från tiden före 1705 utg. av L. WEIBULL.	Nedsatt pris kr. 1: 50
2 [1920] RYDBECK, O., Den äldsta kristna konsten i Skåne. Lund och Dalby.	" " " 1: -
3 [1921] QUENNERSTEDT, A., Mina första Lundaminnen.	" " " 1: -
4 [1922] WRANGEL, E., En Lundaskald och en skämtdikt om Lundaflickorna.	" " " 1: -
5 [1923] Lund på 1690-talet. 1691 års sjättepenningslängd utg. av G. CARL- QUIST. S. Klemens och Drottens rotar.	" " " 1: 50
6 [1924] Lund på 1690-talet . . . 2. Krafts och Vårfru rotar.	" " " 1: 50
7 [1925] WERNER, C. Blick på byggnadskulturen i det nuvarande Lund. ...	" " " 1: -
8-9 [1926-27] OSBERG, N. P., Lundaminnen från 1820-, 30- och 40-talen. Utg. av GUNNAR CARLQUIST.	" " " 3: -
10 [1928] FORSSANDER, J.-E., Utgrävningarna å Domkapitelhusets tomt. Sommaren 1927.	" " " 1: -
11 [1929] WIESELGREN, P., Lunds Akademi på 1820-talet. Personskildringar i brevform.	Slutsåld.
12 [1930] ERLANDSSON, H., Om vattendragen och den äldsta bebyggelsen i Lund.	Nedsatt pris kr. 1: -
13 [1931] BERG, J., Från gamla Lund. Några föremål i min samling.	" " " 1: -
14 [1932] WRANGEL, E., En lundensisk studentkrets vid 1800-talets mitt. Med teckningar av Carl Wetter.	" " " 1: 50
15 [1933] KARLSON, W., Lundensiska yrkesmän. Tenngjutare.	" " " 2: -
16-17 [1934-35] VON SCHWERIN, H. H., Lundagårdshuset.	" " " 2: -
18 [1936] CLAESSESON, HILDING, Lunds Kyrkogårdar. I.	" " " 2: -
19 [1937] BLOMQVIST, RAGNAR, Fru Görvels gård i Lund.	" " " 2: -
20 [1938] AGRI, JANNE, Anteckningar om Lunds borgare på 1740-talet.	" " " 2: -
21-22 [1939-40] BLOMQVIST, RAGNAR, Tusentalets Lund.	" " " 4: -
23 [1941] ERNST, GUSTAF, Lunds Folkskolor före 1842.	" " " 1: 50
24-25 [1942-43] KARLSON, WILLIAM, Kruk- och pottemakare i Lund under nyare tid intill 1850.	Pris kr. 6: -
26 [1944] Det akademiska Lund vid 1800-talets mitt. Abraham Rundbäcks Lunda- minnen utg. med inledning och personregister av HILDING PLEIJEL.	Slutsåld.
27 [1945] En Lundensisk borgarsläkt. En skildring av släkten Löwegren byggd på akademie smeden Petter Löwegrens och professor Michael Kolmodin Löwegrens anteckningar utarbetad av YNGVE LÖWEGREN.	Slutsåld.
28 [1946] BLOMQVIST, RAGNAR, Lund på Mogens Madsens tid.	Pris kr. 3: -
29 [1947] OLSSON, BROR, Doktorspromotioner i Lund.	" " 4: -
Den i årg. 28 ingående reproduktionen av Hogenbergs kopparstick över Lund, tryckt på träfritt fjäderlätt papper, kan erhållas separat för kr. 1: 50 per ex.	

Anmälan om inträde i Föreningen Det gamla Lund sker till kassören, antikvarie RAGNAR BLOMQVIST, Bokbindaregatan 12 b, Lund. Medlemsavgiften är 4:— kr. och kan insättas på föreningens postgiro nr 27 19 01. Ovan prissatta äldre årgångar kunna erhållas hos kassören.